

# บรรพ 1 กรอบกว้าง

## ลักษณะ 1 การสมรส

### หมวด 1 บทเปิดเสร็จทั่วไป

มาตรา 22 นิเกหุ คือการผูกนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายหญิง เพื่อเป็นสามีภริยา โดยพิธีสมรส

มาตรา 23 การสมรสจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อได้ประกอบพิธีสมรสถูกต้องภายในบังคับ บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้

ถ้าการสมรสมิได้เป็นไปภายในบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ก็ดี เกิดจากการ หลอกลวงก็ดี โดยฝ่ายชายมิได้ทราบ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าชายนั้นจะ ได้ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้น เมื่อชายทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้นเมื่อใด ให้ชายหญิงขาด จากการเป็นสามีภริยากันเมื่อนั้น

การขาดจากการสมรสเช่นว่านี้เป็นบาเอ็น<sup>1</sup> ชายหญิงผู้นั้นมีสิทธิกลับสมรสกันใหม่ ได้ทุกเมื่อ

มาตรา 24 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 38 (1) ห้ามมิให้หญิงประกอบพิธี สมรสตนเอง หรือบุคคลอื่นโดยลำพัง แม้วาลี<sup>2</sup> จะยินยอมก็ตาม ให้ประกอบพิธีสมรสได้ แต่โดยทางวาลีเท่านั้น

<sup>1</sup> คำว่า "บาเอ็น" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (29)

<sup>2</sup> คำว่า "วาลี" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 29

สำหรับชายมีสิทธิประกอบพิธีสมรสด้วยตนเอง หรือตั้งแต่งชายอื่นทำหน้าที่แทน  
ตนได้ จะต้องมิว่าสืต่อเมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะ<sup>1</sup> หรือบรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต

ชายที่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ<sup>2</sup> ประกอบพิธีสมรสด้วยตนเองได้ แต่ต้อง  
ได้รับความยินยอมของวาสิในการที่จะสมรส มิฉะนั้นการสมรสนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา 25 ในกรณีที่ชายตั้งแต่งชายอื่นเป็นตัวแทน<sup>3</sup> ให้ประกอบพิธีสมรสแทนตน  
นั้น ห้ามมิให้มอบสิทธิให้ตัวแทนกระทำสัญญาว่าด้วยตอละ<sup>4</sup> ซึ่งชายประสงค์จะกระทำกับ  
ฝ่ายหญิงในขณะที่ประกอบพิธีสมรส

มาตรา 26 ชายหญิงคู่หมั้นมิได้สมรสกันด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ให้ต่างฝ่ายต่าง  
คืนของหมั้นให้แก่กัน

มาตรา 27 สัญญาเกี่ยวกับการสมรสที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงทำกันไว้ก่อนสมรส  
เป็นโมฆะ

มาตรา 28 ในระหว่างสามีภริยาให้ถือว่ามีความเกี่ยวพันในทรัพย์สินต่อกันจนบุคคล  
ภายนอก และฝ่ายหนึ่งมีสิทธิยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งได้ แต่ห้ามมิให้สามีภริยาทำสัญญา  
เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องซึ่งยังมีได้เกิดขึ้น เช่นสามีมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาเป็น  
รายวัน ฉะนั้นจะตกลงกันกำหนดทรัพย์สินจำนวนหนึ่ง เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูตลอดชีพของภริยา  
มิได้ ถ้าได้มอบหมายแก่ภริยาแล้ว เมื่อปริมาณแห่งค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นไม่เพียงพอโดยคำนวณ  
ตามอัตรารายวัน สามีต้องชำระให้แก่ภริยาต่อไปอีก แต่ถ้าสามีภริยาขาดจากการสมรสก่อน  
ปริมาณค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นหมดสิ้นลงดังกล่าวแล้ว สามีไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยง  
ดูที่เหลือคืน

<sup>1</sup>คำว่า "บรรลุนิติภาวะ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (4)

<sup>2</sup>คำว่า "ผู้เสมือนไร้ความสามารถ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (2)

<sup>3</sup>คำว่า "ตัวแทน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (24)

<sup>4</sup>คำว่า "ตอละ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 82

## หมวด 2

### วาลี

มาตรา 29 วาลี คือชายผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิง หรือชายในกรณีที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริต สิทธินี้เป็นเอกสิทธิของวาลี บังคับวาลีมิได้

ในกรณีที่วาลีเป็นไป วาลีต้องแต่งตั้งตัวแทนเพื่อประกอบพิธีสมรส

มาตรา 30 วาลีคัล คือชายที่เป็นญาติของหญิงผู้มีสิทธิเป็นวาลีได้ก่อนและหลังตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (1) บิดา
- (2) ปู่<sup>1</sup>
- (3) พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา
- (4) พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา
- (5) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา
- (6) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา
- (7) ถ้าวาลีในลำดับ (6) ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาลีในลำดับ (5) เป็นวาลี ถ้าบุตรชายของวาลีในลำดับ (5) ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาลีในลำดับ (6) เป็นวาลี ถ้าบุตรชายของวาลีในลำดับ (6) ไม่มี ก็ให้หลาน<sup>2</sup>ชายของวาลีในลำดับ (5) เป็นวาลี ถ้าหลานชายของวาลีในลำดับ (5) ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาลีในลำดับ (6) เป็นวาลี โดยสืบกันไปมาเช่นว่านี้ จนกว่าจะขาดสายชายสืบสันดานสายชาย<sup>3</sup>ของวาลีในลำดับ (5) หรือ (6) แล้วแต่กรณี
- (8) พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมบิดามารดา
- (9) พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมแต่บิดา
- (10) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมบิดามารดา
- (11) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมแต่บิดา

<sup>1</sup>คำว่า "ปู่" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (18)

<sup>2</sup>คำว่า "หลาน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (21)

<sup>3</sup>คำว่า "ผู้สืบสันดานสายชาย" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (20)

(12) บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวาสิในลำดับ (10) หรือ (11) สลับกันไปมา โดยอนุโลม ตามความที่บัญญัติไว้ใน (7) จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาสิในลำดับ (10) หรือ (11) แล้วแต่กรณี

(13) พี่ชายหรือน้องชายของปู่ ที่ร่วมบิดามารดา

(14) พี่ชายหรือน้องชายของปู่ ที่ร่วมแต่บิดา

(15) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายปู่ ที่ร่วมบิดามารดา

(16) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายปู่ ที่ร่วมแต่บิดา

(17) บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวาสิในลำดับ (15) หรือ (16) สลับกันไปมา โดยอนุโลม ตามความที่บัญญัติไว้ใน (7) จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาสิในลำดับ (15) หรือ (16) แล้วแต่กรณี

มาตรา 31 วาสีอีกรับ คือวาสีคัสที่สนิทที่สุดตามลำดับแห่งชั้นวาสีคัสเท่าที่มีตัวอยู่ในขณะนั้น

มาตรา 32 วาสีอัปยัค คือวาสีคัสที่ห่างลดหลั่นจากวาสีอีกรับออกไปตามลำดับแห่งชั้นวาสีคัส

มาตรา 33 วาสีมุจเบร คือวาสีที่เป็นบิดาหรือปู่ในเมื่อไม่มีบิดา

มาตรา 34 วาสีบังชูลู คือวาสีผู้เป็นหรือเคยเป็นเจ้าของทาสหญิง หรือบรรพบุรุษของทาสหญิง

มาตรา 35 วาสีฮากิม คือผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ หรือจากผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งฮากิม (เทียบได้กับตำแหน่งคณะตุลาการ) มีสิทธิเป็นวาสีประกอบพิธีสมรสให้หญิงผู้บรรลุนิติภาวะแล้วได้ทั่วไป

มาตรา 36 วาสีอาม คือวาสีผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิงผู้บรรลุนิติภาวะแล้วได้ทั่วไป ซึ่งได้แก่องค์พระมหากษัตริย์เอง หรือวาสีฮากิม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 44 ถึง 47

มาตรา 37 วาสีตาทุกิม คือผู้ที่ชายหญิงผู้จะสมรสสัญญาเชิญขึ้นเป็นวาสี

กรณีที่จะสัญญาเชิญบุคคลเป็นวาสีนั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) ไม่มีวาสีอาม วาสีอามเรียกร่องสินจ้างสูงเกินควร หรือวาสีอามอยู่ห่างจากสถานที่ที่ประกอบพิธีสมรสเกินกว่า 96 กิโลเมตร

(2) ผู้ที่จะรับอัญเชิญเป็นวาสิได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่

ก. ประกอบด้วยคุณสมบัติตามมาตรา 38 และ 58 โดยอนุโลม และ

ข. ประชาชนยกย่องว่าดำรงอยู่ในความยุติธรรม เว้นแต่ในเขตปริมณฑล 96 กิโลเมตรแห่งสถานที่ที่ประกอบพิธีสมรสนั้น หากบุคคลที่ได้รับความยกย่องเช่นนั้นมิได้ผู้ที่เป็น อาติล<sup>1</sup> จะรับอัญเชิญเป็นวาสิก็ได้

(3) ชายหญิงผู้จะสมรสต้องเปล่งวาจาอัญเชิญและยินยอมที่จะปฏิบัติตามมติของผู้ที่ตนอัญเชิญนั้น

(4) เมื่อผู้ถูกอัญเชิญรับอัญเชิญเป็นวาสิแล้ว ถ้าผู้นั้นยินยอมประกอบพิธีสมรส โดยอ้างว่าชายหญิงนั้นต้องห้ามมิให้สมรสตามมาตรา 47 ชายหญิงนั้นจะอัญเชิญผู้อื่นภายใน เขตปริมณฑล 96 กิโลเมตร แห่งสถานที่ที่รับอัญเชิญนั้นเป็นวาสิอีกมิได้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นจะ ได้เปล่งวาจาถอนผู้นั้นเสียก่อน การถอนเช่นนั้นจะถอนโดยกรณีใด ๆ ก็ได้

(5) การเปล่งวาจาอัญเชิญหรือถอนนั้น จะกระทำต่างกรรมต่างวาระก็ได้

(6) วาสิตาก็มีอำนาจเช่นเดียวกับวาสิอาม

มาตรา 38 วาสิที่จะประกอบพิธีสมรสได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) เป็นชาย เว้นแต่สตรีซึ่งดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ แต่ต้องทรงมอบอำนาจ ให้วาสิฮากิมทำหน้าที่แทน

(2) เป็นอิสลามิก เว้นแต่พระมหากษัตริย์ แต่ต้องทรงมอบอำนาจให้วาสิฮากิม ทำหน้าที่แทน

(3) ไม่มีจิตพั่นเพื่อน

(4) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

(5) ไม่เป็นปาชิก<sup>2</sup> เว้นแต่พระมหากษัตริย์ และบุคคลแรกเข้าเป็นอิสลามิก

(6) มีสติปัญญาเพียงพอสามัญชน

(7) ไม่อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีหะยี<sup>3</sup>

(8) ไม่เป็นลมถึงไร้ความรู้สึก และ

(9) ไม่เป็นทาส

<sup>1</sup> คำว่า "อาติล" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (10)

<sup>2</sup> คำว่า "ปาชิก" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (8)

<sup>3</sup> ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (12)

มาตรา 39 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 44 (2) ซ. และ ญ. และมาตรา 47 วาสิกรับเป็นผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิง ถ้าวาสิกรับขาดคุณสมบัติหน้าที่วาสิ ตกได้แก่วาสิอับฮัด

มาตรา 40 ในกรณีที่ว่าสิกรับในชั้นเดียวกันมีหลายคน หญิงมีสิทธิเลือกวาสิกรับ คนใดคนหนึ่งให้ประกอบพิธีสมรสได้ ถ้า

(1) ชายผู้จะสมรสหย่อนคุณสมบัติตามมาตรา 41 (1) การสมรสของหญิงนั้น ต้องได้รับความยินยอมจากวาสิกรับเหล่านั้นเป็นเอกฉันท์

(2) หญิงอนุญาตให้วาสิกรับเหล่านั้นประกอบพิธีสมรสได้

ก. วาสิกรับแต่ละคนจะร่วมกันประกอบพิธีสมรสมิได้ ให้วาสิกรับเหล่านั้นตกลง กันเองเลือกวาสิกรับคนใดคนหนึ่งแต่ผู้เดียวประกอบพิธีสมรส หากมิสามารถตกลงเลือก กันเองได้ ให้จับสลาก

ข. วาสิกรับต่างคนต่างประกอบพิธีสมรสยกหญิงให้เป็นภริยาชายตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ให้หญิงนั้นเป็นภริยาชายที่ได้สมรสก่อน หากมิสามารถทราบได้ว่าพิธีสมรสใดประกอบ ก่อน ให้พิธีสมรสทั้งหมดนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา 41 วาสิมุจเบรมีสิทธิประกอบพิธีสมรสได้ตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) บังคับบุตร หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชายซึ่งยังเป็นพรหมจารี<sup>1</sup>ให้สมรสได้ เมื่อชาย

ก. มีสถานะแห่งอาชีพไม่ต่ำกว่าหญิง

ข. มีศีลธรรมไม่ต่ำกว่าหญิง

ค. สามารถชำระอิชิกาหเว็น<sup>2</sup>ซึ่งเป็นเงินตราที่ใช้อยู่ในประเทศที่ประกอบพิธี สมรส โดยจำนวนอันสมควรแก่ฐานะของหญิง เมื่อฝ่ายหญิงเรียกร้องได้ทันที

ง. ไม่วิกลจริต ไม่เป็นโรค และไม่มีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์พิการ ตามมาตรา 111

(1) (2) และ (3)

<sup>1</sup> คำว่า "พรหมจารี" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (7)

<sup>2</sup> คำว่า "อิชิกาหเว็น" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 129

จ. ไม่เป็นศัตรูต่อหญิง และวาสิมฺจเบรฺของหญิงรวมทั้งวาสิมฺจเบรฺของหญิงต้องไม่เป็นศัตรูต่อหญิงนั้นด้วย

ฉ. มีฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิด ไม่ต่ำกว่าหญิง

ช. เป็นเชื้อชาติอาหรับ หากหญิงเป็นเชื้อชาติอาหรับ และ

ซ. ไม่เป็นทาส

(2) เข้ารับการสมรส โดยกล่าวกอบูล<sup>1</sup> แทนบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ถ้าบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายนั้น

ก. ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แม้บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายนั้นจะมียินยอมก็ตาม หรือ

ข. บรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต หากเห็นว่าอาจป้องกันมิให้ผู้วิกลจริตนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเวณีหรือหายวิกลจริต

ในกรณีเช่นว่านี้ วาสิมฺจเบรฺมีสิทธิตั้งตัวแทนกล่าวกอบูลแทนตนได้

(3) ปู่ มีสิทธิประกอบพิธีสมรสระหว่างชายและหญิง ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานสายชายโดยกล่าวอียับ<sup>2</sup> และกอบูลในขณะเดียวกันได้ หรือตั้งตัวแทนกล่าวอียับหรือกอบูลอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่จะตั้งตัวแทนคนเดียวกล่าวทั้ง 2 อย่างมิได้ ถ้า

ก. ชายและหญิงผู้สืบสันดานสายชายทั้งสองนั้น ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือบรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต

ข. หญิงผู้สืบสันดานสายชายนั้นยังเป็นพรหมจารี และ

ค. บิดาของชายผู้สืบสันดานสายชาย และบิดาของหญิงผู้สืบสันดานสายชายทั้ง 2 นั้นตาย หรือวิกลจริต

(4) วาสิมฺจเบรฺจะมอบตัวหญิงผู้สืบสันดานสายชายให้แก่ชายผู้สืบสันดานสายชายได้ ต่อเมื่อหญิงผู้สืบสันดานสายชายนั้นใกล้จะบรรลุนิติภาวะและมีร่างกายเติบโตใหญ่ อาจรับการร่วมประเวณี<sup>3</sup>ได้

มาตรา 42 เฉพาะวาสิมฺจเบรฺเท่านั้นมีสิทธิ

(1) ประกอบพิธีสมรสชายหรือหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือ

<sup>1</sup> คำว่า "กอบูล" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 55

<sup>2</sup> คำว่า "อียับ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 54

<sup>3</sup> คำว่า "ร่วมประเวณี" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (5)

(2) บังคับให้ขายหรือหญิงสมรส ตามมาตรา 41

มาตรา 43 ในกรณีที่หญิงไม่มีวาสิคัสเลย หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติภายในบังคับ บทบัญญัติแห่งมาตรา 44 (4) ข. และ ญ. แต่ปรากฏว่าหญิงนั้นหรือบรรพบุรุษของหญิงนั้น เคยเป็นทาสของผู้ใดคนหนึ่ง และผู้นั้นปล่อยให้หญิงนั้นหรือบรรพบุรุษของหญิงนั้นเป็นอิสระ แล้ว ผู้ที่จะเป็นวาสิคัสของหญิงนั้นได้ คือผู้เคยเป็นเจ้านั้นซึ่งได้นามว่า “วาสิคัส” เว้นแต่วาสิคัสผู้นั้นเป็นสตรี ผู้ที่จะเป็นวาสิคัสของหญิงนั้นได้ คือวาสิคัสของสตรีนั้น ถ้า

(1) วาสิคัสผู้นั้นตาย ผู้ที่จะเป็นวาสิคัสสืบไปได้คือญาติชายของสตรีนั้นผู้มีสิทธิเป็นวาสิคัสได้ตามลำดับชั้นวาสิคัสตามความในมาตรา 30 โดยอนุโลม

(2) วาสิคัสผู้นั้นเป็นบุรุษหรือสตรีก็ตาย ผู้ที่จะเป็นวาสิคัสของหญิงนั้นสืบไปได้คือญาติชายของวาสิคัสผู้นั้น ก่อนและหลังตามลำดับดังต่อไปนี้

ก. บุตรชาย

ข. ชายผู้สืบสันดานสายชาย

ค. บิดา

ง. พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา

จ. พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา

ฉ. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา

ช. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา

ซ. ถ้าวาสิคัสในลำดับ ข.ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาสิคัสในลำดับ ฉ.เป็นวาสิคัส ถ้าบุตรชายของวาสิคัสในลำดับ ฉ.ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาสิคัสในลำดับ ช.เป็นวาสิคัส ถ้าบุตรชายของวาสิคัสในลำดับ ข.ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาสิคัสในลำดับ ฉ.เป็นวาสิคัส ถ้าหลานชายของวาสิคัสในลำดับ ฉ.ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาสิคัสในลำดับ ช.เป็นวาสิคัส โดยสลับกันไปมาเช่นว่านี้ จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาสิคัสในลำดับ ฉ.หรือ ช.แล้วแต่กรณี

ฌ.ปู่<sup>1</sup>

ญ. พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมบิดามารดา

ฎ. พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมแต่บิดา

<sup>1</sup> คำว่า “ปู่” ในที่นี้หมายความเฉพาะบิดาของบิดาเท่านั้น มิได้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ปู่” ในบทวิเคราะห์ศัพท์แห่งมาตรา 2 (18)



ฎ. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมบิดามารดา

ฐ. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมแต่บิดา

ฅ. บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวาสิในลำดับ ฎ. หรือ ฐ. สลับกัน  
ไปมา โดยอนุโลมตามข้อความที่บัญญัติไว้ใน ข. จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชาย  
ของวาสิในลำดับ ฎ. หรือ ฐ. แล้วแต่กรณี

ณ. ชายผู้สืบสายโลหิตของปู่โดยตรงขึ้นไป

(3) วาสีบังสุกุลที่เป็นชายขาดคุณสมบัติภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 44 (4)  
ผู้ที่จะเป็นวาสิของหญิงนั้นได้ คือญาติชายของวาสีบังสุกุลนั้น ผู้มีสิทธิเป็นวาสิได้ตามลำดับชั้น  
วาสีค้ำตามความในมาตรา 30 โดยอนุโลม

มาตรา 44 ในกรณีที่หญิงร้องขอให้วาสีอามประกอบพิธีสมรส วาสีอามมีสิทธิ  
ประกอบพิธีสมรสได้ต่อเมื่อ

(1) หญิงนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว และไม่มีวาสีค้ำภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา  
43

(2) วาสีอกรับของหญิงนั้น

ก. สูญไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ แต่ยังมีได้มีคำสั่งของศาลแสดงว่าวาสีนั้น  
ตาย

ข. สมรสกับหญิงนั่นเอง หรือประกอบพิธีสมรสระหว่างญาติหญิงซึ่งมิใช่ผู้สืบ  
สันดานสายชาย และบรรลุนิติภาวะแล้ว กับบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ซึ่งยังไม่  
บรรลุนิติภาวะ

ค. อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบพิธีสมรสเกินกว่า 96 กิโลเมตร

ง. ต้องถูกคุมขัง และหมดความสามารถประกอบพิธีสมรสโดยตนเอง หรือตัว  
แทนได้

จ. หลบหลีกเพื่อมิประกอบพิธีสมรส หรือเพื่อมิยอมรับการเรียกของวาสีอาม

ฉ. ขัดขืนมิยอมประกอบพิธีสมรส

ช. สละสิทธิในการประกอบพิธีสมรส

ซ. อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีการหะยี หรือ

ญ. เป็นลมไร้ความรู้สึกในเวลาประกอบพิธีสมรสเกินกว่า 3 วัน

แต่ความใน (2) นี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่หญิงนั้นมีวาสีอกรับในชั้นเดียวกันหลาย

คนและสามารถกระทำหน้าที่วาสิได้

(3) การสมรสของบิดามารดาหญิงนั้นตกเป็นโมฆะ เพราะกระทำไปโดยเจตนาฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าด้วยการสมรสในลักษณะนี้ หรือ

(4) วาสีปึงฐูที่เป็นชายของหญิงนั้นขาดคุณสมบัติตามมาตรา 38 (4) (7) และ (8)

กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ถ้าชายผู้จะสมรสหย่อนคุณสมบัติตามมาตรา 41 (1) โดยอนุโลม ห้ามมิให้วาสีอามประกอบพิธีสมรสให้หญิง เว้นแต่ในจังหวัดนั้นหาชายซึ่งสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติเช่นว่านั้นมิได้ หรือการประกอบพิธีสมรสอาจป้องกันมิให้หญิงนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเวณีได้

มาตรา 45 ในกรณีทีวาสีอามประกอบพิธีสมรสให้หญิงตามมาตรา 44

(1) ถ้าเป็นกรณีทีวาสีอามสามารถทราบข้อเท็จจริงได้จากวาสีอามรับของหญิงให้วาสีอามเรียกทีวาสีอามรับนั้นมาเป็นวาสีโดยกำหนดวันเวลาที่ประกอบพิธีสมรสโดยชัดแจ้งตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ เว้นแต่ภายหลังที่หญิงร้องขอแล้ว วาสีอามทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง หรือโดยคำเล่าลืออันประกอบด้วยเหตุผลอันควรฟังได้

ก. จะเรียกโดยเอกสาร หรือบุคคลก็ได้

ข. การเรียกโดยเอกสารหรือบุคคล ต้องถึงตัววาสีนั้นเอง ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 44 (2) จ.

ค. ห้ามมิให้เรียกเกิน 2 ครั้ง ถ้าเรียกเกิน 2 ครั้ง สิทธิของวาสีอามที่จะประกอบพิธีสมรสให้หญิงนั้นสุดสิ้นลง หน้าที่วาสีตกได้แก่วาสีอัปถัดของหญิงนั้น

(2) ถ้าเป็นกรณีทีวาสีอามมิสามารถทราบข้อเท็จจริงได้จากวาสีอามรับนั้น ให้วาสีอามฟังข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลซึ่งเป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือจากพยานเอกสาร เว้นแต่วาสีอามทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง หรือโดยคำเล่าลืออันประกอบด้วยเหตุผลอันควรฟังได้ มิเลือกที่จะทราบก่อนหรือภายหลังที่หญิงร้องขอแล้ว

มาตรา 46 วาสีอามรับฝ่ายหญิงมีสิทธิร้องคัดค้านพิธีสมรสซึ่งวาสีอามประกอบตามมาตรา 44 และมาตรา 45 ต่อวาสีอามนั้นได้ เมื่อวาสีอามสอบสวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ให้วาสีอามมีคำสั่งว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะ หรือยกคำร้องคัดค้านนั้นเสีย หากวาสีอามรับนั้น หรือคู่สมรสไม่พอใจก็ร้องต่อศาลได้

มาตรา 47 ในกรณีชายหญิงผู้บรรลุนิติภาวะและวิกลจริต แต่ไม่มีวาสีมุลเบรเฉพาะ วาสีอามเท่านั้นมีสิทธิประกอบพิธีสมรส โดยกล่าวอียับ หรือกอบูลแทน หรือมอบสิทธิให้ ชายผู้มิคุณสมบัติตามมาตรา 38 กล่าวอียับหรือกอบูลได้ ในเมื่อเห็นว่าการสมรสนั้นอาจป้องกัน มิให้ชายหรือหญิงนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเวณี หรือหายวิกลจริตได้ แต่ความข้อนี้มิให้ใช้ บังคับเมื่อวิกลจริตเป็นครั้งคราว

ถ้าชายหญิงนั้นวิกลจริตทั้ง 2 ฝ่าย และมีแต่เฉพาะวาสีอามผู้เดียวเท่านั้นที่จะประกอบ พิธีสมรสได้ วาสีอามนั้นจะกล่าวทั้งอียับและกอบูลมิได้ หรือจะมอบให้ชายอื่นแต่คนเดียว กล่าวทั้ง 2 ฝ่ายก็ได้เช่นเดียวกัน จะทำได้แต่โดยวาสีอามกล่าวอย่างหนึ่ง มอบชายอื่นกล่าว อีกอย่างหนึ่งหรือมอบให้ชาย 2 คนกล่าวคนละอย่างก็ได้

มาตรา 48 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 41 (3) และ 47 วาสีมีสิทธิแต่งตั้ง ชายอื่นผู้มิคุณสมบัติเช่นเดียวกับตนให้ทำหน้าที่วาสีแทนตนได้

หมวด 8  
เงื่อนไขแห่งการสมรส

มาตรา 49 พิธีสมรสจะประกอบได้ ต่อเมื่อ

- (1) ผู้สมรสต้องมีเพศเป็นชายฝ่ายหนึ่ง หญิงฝ่ายหนึ่ง
- (2) ชายหญิงต้องเป็นอิสลามิก เว้นแต่หญิงซึ่งสืบสกุลมาแต่บานอิสราเอล<sup>1</sup> และนับถือศาสนายะหุดี<sup>2</sup>หรือศาสนานัสรอนี<sup>3</sup>ตามลัทธิเดิมของศาสนาทั้ง 2 นั้น

การสมรสไม่มีผลให้หญิงนั้นเป็นอิสลามิก

- (3) ชายหญิงต้องทราบโดยชัดแจ้งว่า ตนสมรสกับผู้ใด แต่มีจำต้องรู้จักหรือเห็นตัวผู้นั้น ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 41 และ 47

- (4) ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภรรยากัน แต่หญิงมีจำต้องรู้เห็นในพิธีสมรส ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 41 และ 47

- (5) ชายหรือหญิงไม่อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีหะยี

- (6) ชายหญิงมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตขึ้นไปหรือลงมา เว้นแต่ญาติผู้สืบสายโลหิตจากพี่น้องของบิดามารดาพี่น้องของปู่ย่าหรือพี่น้องของตายายลงมา

- (7) ชายหญิงมิได้เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา หรือมารดา หรือผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องนั้น ๆ ลงมา

<sup>1</sup> คำว่า "บานอิสราเอล" เป็นชื่อเรียกชุมชนซึ่งสืบเชื้อสายมาแต่ชนิยะโกบ (ก่อนนบีมะหะหมัด)

<sup>2</sup> คำว่า "ศาสนายะหุดี" เป็นศาสนาต้นรากของศาสนาชนชาติยิวปัจจุบันนี้

<sup>3</sup> คำว่า "ศาสนานัสรอนี" เป็นศาสนาต้นรากของศาสนาคริสต์ปัจจุบันนี้

หมายเหตุ องค์ประกอบ (รูกันนิกะฮ) มี 5 ประการ

- (1) ชายและหญิง
- (2) อิชิกาห์เร็น (มะฮัร)
- (3) วาลี
- (4) พยาน
- (5) อิยิบ-กอบูล

(8) หญิงมีเคยเป็นภรรยาของผู้สืบสายโลหิตของชายโดยตรงขึ้นไปหรือโดยตรงลงมา

(9) ชายมิได้เป็นหรือเคยเป็นสามีของผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงลงมา

ชายซึ่งเคยเป็นสามีของผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงขึ้นไป จะสมรสกับหญิงนั้นได้ ต่อเมื่อมิได้เคยเสพเมถุน<sup>1</sup> กับผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงขึ้นไปนั้น หากได้เสพเมถุนแล้ว แต่การสมรสนั้นเป็นโมฆะ ถ้าก่อนเสพเมถุน

ก. ชายมิได้ทราบถึงการเป็นโมฆะนั้น ต้องห้ามมิให้สมรสกับหญิงนั้น

ข. ชายได้ทราบถึงการเป็นโมฆะนั้น มิต้องห้ามการสมรสกับหญิงนั้น

(10) ชายหรือหญิงมิได้เคยเสพเมถุนนิตโทษกับผู้สืบสายโลหิตของอีกฝ่ายหนึ่งโดยตรงขึ้นไปหรือโดยตรงลงมา

(11) หญิงมิได้เป็นภรรยาของชายอื่น หรืออยู่ภายในเขตอิตาฮุอันเกิดแต่ชายอื่น ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดว่าด้วยอิตาฮุ

(12) หญิงยังเป็นพรหมจารี ถ้ายังไม่บรรลุนิติภาวะ

(13) ชายได้รับความยินยอมจาก

ก. วาลี ถ้าเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

ข. เจ้าเงิน ถ้าเป็นทาส

นอกจากนี้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 51 91 (3) 121 และ 127 ด้วย  
มาตรา 50 ในกรณีที่มีการสมรสต้องได้รับความยินยอมจากหญิง เมื่อวาลีถาม

(1) หญิงซึ่งยังเป็นพรหมจารี หากหญิงมีปฏิเสชแต่เนิ่นเสีย ให้ถือว่ายินยอม เว้นแต่จะแสดงกิริยาซึ่งเห็นได้ว่ามิยินยอม

(2) หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว หญิงต้องเปล่งวาจายินยอม จึงจะถือว่ายินยอม  
มาตรา 51 ผู้ใดเต็มใจนํามของหญิงใด ห้ามมิให้ผู้นั้นและผู้สืบสายโลหิตของผู้นั้นโดยตรงลงมา สมรสกับหญิงนั้น และสามีของหญิงผู้ที่เกิดบุตรกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดนํามนั้น ตลอดถึงเครือญาติของหญิงและของสามีหญิงนั้นด้วย

เครือญาติของหญิงและสามีของหญิงเช่นว่านั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 49 (6) ถึง (10) มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

<sup>1</sup> คำว่า "เสพเมถุน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (38)

กรณีดื่มน้ำนม ต้องประกอบด้วย

(1) หญิงเจ้าของน้ำนม ต้อง

ก. มีอายุไม่ต่ำกว่า 9 ปี หย่อน 15 วัน

ข. ไม่อยู่ในฐานะใกล้สมรณะ เว้นแต่โดยภยันตรายซึ่งเกิดแต่เหตุภายนอก

(2) ทารกได้ดื่มน้ำนมตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป

ตามธรรมเนียมการดื่มนมจนผลออกมาแล้ว ให้ถือว่าครั้งหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายถึงการผล่ออกเพื่อเปลี่ยนเต้า หรือผล่ออกแล้วกลับมาดื่มนมอีกในระยะเวลาใกล้ชิดกัน การดื่มนมจะดื่มนมจากเต้านมหรือดื่มนมโดยวิธีใดก็ตาม

(3) เป็นที่แน่นอนว่าได้ดื่มนมตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป และแต่ละครั้งที่ดื่มนมมีอายุไม่ถึง 2 ปี บริบูรณ์

(4) น้ำนมที่ทารกดื่มนมตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไปนั้น แต่ละครั้งต้องลงถึงภายในท้องทารก มาตรา 52 ในระหว่างคู่สมรสยังมีได้ขาดจากการสมรส หรือขาดจากการสมรส โดยตลอดรออายุ<sup>1</sup> แต่ภริยากู่หย่ายังอยู่ในเขตอีดาศู ห้ามมิให้สามีสมรสกับพี่น้อง ป้า น้า และอาของภริยานั้น และห้ามมิให้สมรสกับผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องภริยานั้นโดยตรงลงมาด้วย ให้หน้าบทบัญญัติแห่งมาตรา 51 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

มาตรา 53 ห้ามมิให้ชายผู้มีภริยาอยู่แล้ว 4 คน หรือทาสผู้มีภริยาอยู่แล้ว 2 คน สมรสกับหญิงอื่นอีก เว้นแต่จะได้อาการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่ง โดยประเภท

(1) บาเอิน<sup>2</sup> หรือ

(2) รอยาอี และภริยากู่หย่าพ้นจากเขตอีดาศูแล้ว

ชายผู้วิกลจริตหรือเสมือนไร้ความสามารถ มีภริยาได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

<sup>1</sup> คำว่า "รออายุ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (28)

<sup>2</sup> คำว่า "บาเอิน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (29)

#### หมายเหตุ

หญิงที่ต้องห้ามสมรส มีสาเหตุ 4 ประการ

(1) มิได้เป็นอิสลามิก

(2) มีความสัมพันธ์ทางญาติใกล้ชิด

(3) มีความสัมพันธ์ทางดื่มน้ำนมร่วมกัน

(4) มีความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน

## หมวด 4 อียิปและกอบูล

มาตรา 54 อียิป คือการเปล่งวาจาเสนอการสมรสของวาตีฝ่ายหญิง หรือตัวแทนวาตี แล้วแต่กรณี

มาตรา 55 กอบูล คือการเปล่งวาจาสนองรับการสมรสของชาย ตัวแทนชายหรือวาตีฝ่ายชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต แล้วแต่กรณี

มาตรา 56 อียิปและกอบูลจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อ

- (1) ได้มีการเปล่งวาจากล่าวอียิป และกอบูลนั้น
- (2) ทั้งอียิปและกอบูลต้องมีความหมายชัดแจ้งว่า ให้ชายหญิงนั้นสมรสกัน และต้องปราศจากเงื่อนไข ผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาให้เป็นอียิปหรือกอบูลหรือไม่สำคัญ
- (3) อียิปต้องปราศจากข้อความนอกเรื่อง ในท่ามกลางและเมื่อสุดสิ้นอียิป กอบูลต้องปราศจากข้อความนอกเรื่อง ในเบื้องต้น และท่ามกลางกอบูล
- (4) การกล่าวอียิป ได้รับความยินยอมหรือสรรพนามชายผู้รับการสมรส และระบุว่าได้กล่าวแทนวาตี ถ้าตัวแทนวาตีเป็นผู้กล่าว แล้วแต่กรณี
- (5) การกล่าวกอบูล ได้รับความยินยอม หรือสรรพนามชายผู้รับการสมรส ถ้าตัวแทนชายหรือวาตีฝ่ายชายเป็นผู้กล่าว
- (6) จะกล่าวอียิปหรือกอบูลก่อนก็ได้ แต่ต้องกล่าวติดต่อกันโดยพลัน
- (7) ได้รับความยินยอม หรือชี้ตัวหญิง เว้นแต่บิดามีบุตรผู้เดียวและเป็นวาตีเอง จะใช้สรรพนามบุตรก็ได้ และ
- (8) ผู้กล่าวมิได้สิ้นสติ วิกลจริต หรือเป็นมูรตัด<sup>1</sup> ในระหว่างกล่าว

---

<sup>1</sup> คำว่า "มูรตัด" อูบทวิเคราะหัดศัพท์ในมาตรา 2 (11)

**หมวด 5**  
**พยานในการสมรส**

มาตรา 57 การประกอบพิธีสมรสนั้นให้ประกอบต่อหน้าพยานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

มาตรา 58 ผู้ที่จะเป็นพยานในการสมรสได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นชาย
- (2) เป็นอิสลามิก
- (3) ไม่มีจิตฟั่นเฟือน
- (4) มีสติปัญญาเพียงพอสามัญชน
- (5) เป็นอาดิล เว้นแต่ในจังหวัดนั้นหาบุคคลเป็นอาดิลมิได้
- (6) จักขุยังเห็นพอใช้การได้
- (7) หูยังได้ยินพอใช้การได้
- (8) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
- (9) ไม่มีอาชีพชั้ন্দ้า เช่นรับจ้างกวาดขยะ หรือเทอจจาระ
- (10) ไม่มีมรรยาทหaram เช่นเปลือยกายท่อนบน หรือเดินรับประทานอาหารโดย

ไร้เหตุจำเป็นในที่ชุมชนเป็นอาทิ

- (11) ไม่เป็นใบ้ และ
- (12) ไม่เป็นทาส

มาตรา 59 พยานต้อง

- (1) รู้ภาษา หนังสือ หรืออาณัติสัญญาณ ซึ่งใช้เป็นอัยบและกอบูล
- (2) เห็นตัวผู้กล่าวอัยบและกอบูล
- (3) ได้ยินคำอัยบและกอบูล หรือได้เห็นหนังสือหรืออาณัติสัญญาณ ซึ่งใช้เป็น

อัยบและกอบูลโดยชัดแจ้ง

มาตรา 60 ห้ามมิให้วาลีเป็นพยานในการสมรส แม้ว่าวาลีนั้นจะได้มอบอำนาจให้ผู้อื่นเป็นวาลีแทนตนแล้วก็ตาม



## ลักษณะ 2 สัมพันธ์แห่งสามีภรรยา

### หมวด 1

### การปฏิบัติและอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภรรยา

มาตรา 61 เมื่อชายหญิงได้เป็นสามีภรรยาโดยพิธีสมรสแล้ว ภรรยาควรที่จะมอบตัว<sup>1</sup> และอยู่ร่วมกับสามี เว้นแต่

(1) ภรียายังไม่บรรลุนิติภาวะและมีร่างกายไม่เติบโตพอจะรับการร่วมประเวณีได้ มิสมควรมอบตัวแก่สามี หากมอบตัวก็มีให้ถือว่าเป็นการมอบตัวโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ หรือ

(2) สามีไม่ชำระอัฐิกาหุเวินซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระ และภรรยาได้เดือนแล้ว

มาตรา 62 เว้นแต่ภรียาวิกลจจริต เมื่อภรียาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว ภรียาควรที่จะ

(1) ปฏิบัติตามคำสั่งของสามี เว้นแต่คำสั่งนั้น

ก. ผ่าฝืนศาสนาอิสลาม

ข. ผ่าฝืนกฎหมาย

ค. ภรียามีสามารถปฏิบัติตามได้ เพราะความเกรงภัย หรือความจำเป็นอื่น ๆ หรือ

ง. ให้ภรียาอยู่ร่วมเรือนกับภรียาอื่น และ

(2) เคารพต่อสามี โดย

ก. ไม่ออกจากบ้านโดยมิได้รับอนุญาตจากสามีโดยตรงหรือโดยปริยาย เว้นแต่

จำต้องออกไปเพราะ

1. ความเกรงภัย

<sup>1</sup> คำว่า "มอบตัว" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (25)

2. เพื่อศึกษาอิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติ และจำต้องศึกษา<sup>1</sup> เพราะ  
สามีไม่สอน หรือไม่มีความรู้พอที่จะสอน

3. เพื่อจัดหาอาหาร เพราะสามีมีจ่ายให้

4. เพื่อหาเลี้ยงชีพ เพราะสามียากจน

5. ไปหาญาติที่ตนต้องห้ามมิให้สมรสด้วย ในระหว่างสามีไปทางไกล และมีได้  
สั่งห้ามมิให้ภริยาออกจากบ้าน หรือ

6. เพื่อกิจจำเป็นอื่น ๆ เช่น ไปรับจ้างผู้อื่นเพื่อหาเงินชำระค่ารักษาพยาบาล หรือ  
ค่ายารักษาโรคซึ่งสามีมิยอมจ่ายให้

ข. ไม่แกลังปิดประตู และต้องเปิดประตูขณะสามีมาหา

ค. ไม่ใช้ภริยาหรือวาจาหยาบคายต่อสามี เว้นแต่ภริยานั้นมีนิสัยใช้ภริยาหรือวาจา  
หยาบคายเป็นอาจฉน

ง. ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สามี เช่นด่าพร่ำเพรื่อ

จ. ไม่แกลังทำหน้าที่บึงหรือค้อน

ฉ. ไม่ได้เลี้ยงสามีโดยปราศจากเหตุผล

ช. ไม่โบายตอบสามี เว้นแต่เป็นกรณีป้องกันเมื่อสามีโบายเกินสมควรกว่าเหตุ

ซ. ต้องยินยอมให้สามีมองดูหน้า สัมผัส และร่วมประเวณี เว้นแต่

1. สามีหรือภริยามีโรคซึ่งอาจกำเริบ หรือติดต่อเพราะสัมผัส หรือร่วมประเวณี

2. อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีเกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้

3. ช่องคลอดของภริยามีอุปสรรคมิสามารถรับการร่วมประเวณีได้ เช่นอยู่ใน  
ระหว่างหลังโลหิตระดู หรือโลหิตคlood หรือ

4. ภริยาอยู่ภายในเขตอีดายอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษ<sup>2</sup>

มาตรา 63 เมื่อภริยาได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 62 แล้วกิติ หรือภริยามิยินยอม  
มอบตัวแก่สามีเพราะสามีไม่ชำระอียชิกาหุเวณดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 61 (2) กิติให้สามี  
อุปการะเลี้ยงดูภริยาตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

<sup>1</sup> คำว่า "อิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติและจำต้องศึกษา" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (14)

<sup>2</sup> คำว่า "เสพเมถุนนิรโทษ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (6)

(1) จ่ายพืชนาหาร เช่น ผัก ปลา เนื้อ หรือน้ำมัน โดยปริมาณสมควรแก่ฐานะของสามี พร้อมทั้งโภชนาหาร เช่น ข้าวสาร หรือแป้ง ซึ่งใช้เป็นอาหารโดยปกติแห่งท้องถิ่น ตั้งแต่เวลาแสงอรุณเริ่มขึ้น จนถึงเวลาที่บุคคลพึงต้องการตามปกติแต่ละวัน และจ่ายค่าแรงงานผลิตอาหาร เช่น ค่าจ้างข้อมข้าว สีข้าว หรือประกอบอาหารด้วย

สำหรับโภชนาหาร ถ้าสามีมีฐานะ

ก. สมบูรณ์ด้วยชนสมบัติ ให้จ่าย 2 ลิตร

ข. ปานกลาง ให้จ่าย  $1\frac{1}{2}$  ลิตร

ค. ยากจน ให้จ่าย 1 ลิตร

ถ้าภริยายินยอมบริโภคอาหารซึ่งสามีจัดหาแล้ว ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีอีก เว้นแต่ภริยาผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต ได้บริโภคอาหารซึ่งสามีจัดหาโดยมิได้รับความยินยอมจากทาสแล้ว ทาสไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีในนามของภริยาได้อีก

(2) จัดหาเครื่องอุปโภค เช่น เครื่องทำครัว เครื่องนุ่งห่มตามปกติ และที่จำเป็นต้องใช้ตามฤดูกาล เครื่องใช้สำหรับห้องนอน และเครื่องสำอางตามธรรมดา โดยปริมาณสมควรแก่ฐานะของสามี เฉพาะเครื่องนุ่งห่มให้จัดหา 6 เดือนต่อครั้ง

(3) จัดหาน้ำสำหรับอาบ เมื่อเสร็จการร่วมประเวณี คลอดบุตร หรือหยุดหลังโลหิต เนื่องจากการคลอดบุตร สุดแต่ภริยาจะต้องการน้ำร้อนหรือน้ำเย็น

(4) จัดหาเครื่องบริโภคสุดแต่ภริยาต้องการในขณะที่ภริยาดังครรภ์ แต่มิเกินความสามารถของสามี

(5) จัดหาหญิง 'ผู้เยาว์' ทาส หรือญาติที่ภริยาต้องห้ามมิให้สมรสด้วยมาให้รับใช้ ในขณะที่ภริยาป่วย ถ้าภริยาไม่มีคนรับใช้

(6) จัดหาหญิง 'ผู้เยาว์' ทาส หรือญาติที่ภริยาต้องห้ามมิให้สมรสด้วยให้เป็นคนรับใช้ของภริยา รวมทั้งค่ากินอยู่นุ่งห่มของคนรับใช้ด้วย แม้สามีจะเป็นผู้ยากจนก็ตาม ถ้าในขณะที่สมรสระหว่างภริยาอยู่กับบิดามารดามีคนรับใช้ เว้นแต่สามีจะยอมเป็นคนรับใช้ของภริยาเสียเอง หรือภริยานำคนรับใช้เดิมมาอยู่ด้วย และ

---

<sup>1</sup> คำว่า "ผู้เยาว์" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (3)

(7) จัดหาเคหะสถานซึ่ง

ก. ไม่ปะปนกับบุคคลซึ่งภริยาไม่สมัครอยู่ร่วม

ข. ไม่เป็นที่เปลี่ยวนาเกรงภัยในขณะที่สามีไม่อยู่

ค. มีคุณภาพสมควรแก่ฐานะของภริยา แต่มิเกินความสามารถของสามี และ

ง. ประกอบด้วยห้องนอน ห้องรับแขก และห้องครัว

สิทธิเลือกหาที่อยู่ใน (7) นี้เป็นสิทธิของสามี

มาตรา 64 สามีมิได้ปฏิบัติราชการชั้ระหนึ่แก่ภริยา ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ภริยามีสิทธิฟ้องขอให้สามีชั้ระหนึ่ได้ ถ้าสามีไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ภริยามีสิทธิ

(1) ขอให้ออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของสามี หรือ

(2) ขอป่าชะค<sup>1</sup> ตามมาตรา 115 (2) และ (3)

มาตรา 65 สามีตั้งชั้ระหนึ่ตามมาตรา 115 (2) บิดา ปู่ หรือปู่ทวด คนใดคนหนึ่ง ของสามี มีสิทธิชั้ระหนึ่แทนสามีได้

มาตรา 66 ภริยามีได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา 62 ภริยาไม่มีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามีตามมาตรา 63 สามีมีสิทธิเรียกคนใช้ซึ่งหาให้คืน ขับไล่ภริยาออกจากเคหะสถาน และเรียกสิ่งของต่าง ๆ คืนได้ เว้นแต่สามีได้ยกทรัพย์สินนั้นให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาแล้ว สำหรับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องสำอางเมื่อสามีมอบให้ภริยาแล้ว ให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา ภริยาคงขาดสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูนี้ตลอดไป จนกว่าจะได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยา หรือพยายามจะปฏิบัติ แต่มิสามารถปฏิบัติได้ เพราะสามีมิให้โอกาสหรือจนกว่าภริยาจะได้มอบตัวแก่สามีในกรณีที่มีภริยาละทิ้งกันไป เมื่อภริยาได้ประกอบกรรมกิจเช่นนั้นแล้ว ภริยาได้สิทธิในอุปการะเลี้ยงดูคืน ตั้งแต่แสงอรุณเริ่มขึ้นเป็นต้นไป เว้นแต่สามีได้สมผัสโดยเสนาหาหรือเสพเมถุนในขณะใด ภริยามีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป

มาตรา 67 ในกรณีที่สามียังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริตก่อนสมรส แต่ภริยาบรรลุนิติภาวะ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่มีร่างกายเติบโตใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ ให้วาสิกรับ<sup>2</sup> ของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนอุปการะเลี้ยงดูภริยาแทนสามี

<sup>1</sup> คำว่า "ป่าชะค" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 110

<sup>2</sup> คำว่า "วาสิกรับ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 31

ถ้าสามีเพิ่งวิกลจริตภายหลังการสมรส และสามีมีทรัพย์สิน วาสนานั้นมีสิทธิจ่ายค่า  
อุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามีได้

มาตรา 68 ภริยาค่าสามีโดยบันดาลโทษจะเป็นครั้งคราว ไม่เสียสิทธิในอุปการะ  
เลี้ยงดูของสามี แต่สามีมีสิทธิ

- (1) ว่ากล่าวสั่งสอน หรือ
- (2) ไม่อยู่ร่วม แต่ห้ามมิให้เว้นการพูดกับภริยาเกิน 3 วัน หรือ
- (3) โบายด้วยคำหรือมือตามสมควร เมื่อเห็นว่าอาจเกิดประโยชน์แต่ห้ามมิให้โบยตี  
หน้า หรือที่อวัยวะอื่น ซึ่งอาจเกิดอันตราย และห้ามมิให้โบายถึงพ่อก้าว

มาตรา 69 ปริมาณค่าโภชนาหาร ค่าพยานุชนาหาร และค่าเครื่องอุปโภคอันสามี  
จะพึงชำระโดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความเป็นไป  
แห่งท้องถิ่น

มาตรา 70 เมื่อสามีก่อความเดือดร้อนแก่ภริยาเช่นค่าโดยปราศจากเหตุผล จะ  
กระทำชำเราทางเว็จมรรคหรือโดยเกินสมควรกว่าเหตุ ภริยามีสิทธิร้องขอศาลขอแยกอยู่  
ต่างหากจากสามี ให้ศาลแยกภริยาไปอยู่กับบุคคลผู้เป็นอาติลโดยความยินยอมของภริยา และ  
บุคคลผู้เป็นอาติลนั้น จนกว่าสามีจะร้องขอและรับรองเป็นที่พอใจของศาล ศาลจะเรียกประกัน  
จากสามีก็ได้

ภริยามีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามีตลอดเวลาที่ศาลสั่งให้อยู่กับบุคคลผู้เป็นอาติล  
นั้น

## หมวด 2 เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามี

มาตรา 71 ให้สามีผู้มีภริยาตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ป็นเวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนโดยเสมอภาค

มาตรา 72 กำหนดเวรอยู่ร่วมกับภริยานั้น ให้คำนวณเป็นคืนตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ขึ้น เว้นแต่สามีติดการอาชีพในเวลากลางวัน จึงให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตก

มาตรา 73 เมื่อกำหนดเวรเป็นคืนหรือวัน ให้คำนวณส่วนของกลางวันหรือกลางคืนท้ายเวรเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย แล้วแต่กรณี

มาตรา 74 กำหนดเวรแต่ละเวรห้ามมิให้น้อยกว่าเวรละ 1 คืน 1 วัน และมากกว่าเวรละ 3 คืน 3 วัน เว้นแต่

(1) สามีและภริยาทุกฝ่ายตกลงกำหนดเวรน้อยหรือมากกว่ากำหนดในวรรคก่อนหรือ

(2) ภริยาฝ่ายหนึ่งยินยอม ให้กำหนดเวรของภริยาอีกฝ่ายหนึ่งมากกว่ากำหนดเวรของตน

แต่กำหนดเวรเช่นนี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่สามีสมรสกับภริยาใหม่ ถ้าสมรสกับหญิง

ก. พรหมจารี สามีมีสิทธิอยู่ร่วมกับภริยาใหม่ได้ 7 คืน 7 วัน

ข. เสียพรหมจารีแล้ว สามีมีสิทธิอยู่ร่วมกับภริยาใหม่ได้ 3 คืน 3 วัน

มาตรา 75 โดยปราศจากเหตุจำเป็น สามีอยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายใดเกินกำหนดเวรหรือไปหาภริยาฝ่ายใดนอกกำหนดเวร ให้สามีอยู่ร่วมกับภริยาอีกฝ่ายหนึ่งชดเชยตามกำหนดเวลาที่เกินหรือที่ไปหาภริยานอกกำหนดเวลานั้น เว้นแต่ภริยาอีกฝ่ายหนึ่งละสิทธิของตนเสีย

แต่ความข้อนีมิให้ใช้บังคับเมื่อภริยาอีกฝ่ายหนึ่งไปจากบ้านซึ่งสามีไม่มีโอกาสอยู่ร่วมได้

มาตรา 76 ภริยามิได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา 62 สามีมีสิทธิไม่อยู่ร่วมกับภริยาตามกำหนดเวรแต่ละเวร จนกว่าเหตุมิต้องอยู่ร่วมนั้นสุดสิ้นลง แต่มิให้เว้นการพูดกับภริยาเกิน 3 วัน

มาตรา 77 สามีสามีภริยาหลายคนประสงค์จะนำภริยาคนใดไปทางไกล และการไปมิใช่กิจจำเป็นของภริยานั้น ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกฝ่าย ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้จับสลาก

ระหว่างเดินทาง หรือระหว่างพัก แต่สามีสามีได้อยู่ร่วมกับภริยาด้วย มิให้คำนวณกำหนดเวร ให้คำนวณกำหนดเวรขณะหยุดพักและสามีอยู่ร่วมกับภริยาด้วย

เมื่อสามีสักบ้านแล้ว ให้อยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายที่มีได้ไปด้วยชดเชยตามกำหนดเวลาที่อยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายผู้มิได้ไปสละสิทธิของตนเสีย

ถ้าภริยาผู้มีได้ไปมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มิสามารถตกลงกำหนดเวรได้ให้จับสลาก

มาตรา 78 สามีสมรสกับภริยาหลายคนในวันเดียวกัน ให้กำหนดเวรก่อนและหลังตามลำดับที่ได้สมรส ณ บ้านภริยาคนใดก่อนและหลัง ถ้ามิได้สมรสที่บ้านภริยา การกำหนดเวรต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกฝ่าย ถ้ามิสามารถตกลงกันได้ให้จับสลาก

มาตรา 79 การจับสลากตามมาตรา 77 และ 78 นั้น ถ้าสามีเป็นผู้ทำสลากให้ภริยาเป็นผู้จับ ถ้าภริยาเป็นผู้ทำสลาก ให้สามีเป็นผู้จับ

มาตรา 80 ถ้าสามีละเมิดสิทธิภริยาตามมาตรา 77 และ 78 ให้สามีขอมาโทษต่อภริยาผู้ถูกสามีละเมิดสิทธินั้น

1100

1100

1100

1100

1100



## ลักษณะ 3

### การขาดจากการสมรส

#### หมวด 1

#### บทเปิดเสร็จทั่วไป

มาตรา 81. คู่สมรสขาดจากการสมรสได้ โดย

(1) สามี หรือภริยาตาย

(2) พิธีต่อละ

(3) พิธีปาชะคุ

(4) พิธีสถาบัน หรือ

(5) ตัดรูปปาชะคุ<sup>1</sup>

ก. กรณีเสพเมถุนนิรโทษ

ข. กรณีดื่มยานม หรือ

ค. สามีหรือภริยาเป็น มุรตัด

---

<sup>1</sup> คำว่า "ตัดรูปปาชะคุ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 122

## หมวด 2

### พิธีทอละ

มาตรา 82 ทอละ คือการคลายนิติสัมพันธ์สมรสของสามีอันขาดจากการสมรสจากภริยา โดยพิธีทอละ<sup>1</sup>

มาตรา 83 ทอละจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อสามีผู้มีได้เสียสติเพราะเสเพลสุรายาเมาโดยมิได้เจตนา ได้

(1) เปล่งวาจาทอละกับภริยาโดยตรง หรือถ้าโดยปริยายก็จะกระทำได้ออวัยวะที่เป็นส่วนเกินของร่างกาย เช่นมือ เว้นแต่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายที่หลุดขาดจากอากัปกิริยาไปแล้ว หรือส่วนของร่างกายที่เป็นปฏิภูม เช่นอุจจาระ ถ้าเปล่งวาจาทอละ

- ก. ชัดแจ้ง และทราบความหมายของคำทอละนั้น มิจำเป็นต้องเปล่งด้วยเจตนาทอละ
- ข. มิชัดแจ้ง เช่นเคลือบคลุม หรือแก้งหูคไม่ชัด จำต้องเปล่งด้วยเจตนาทอละ
- ค. สืบหลังภริยา ต้องระบุนามภริยาที่ทอละ ถ้ามีภริยาดังแต่ 2 คนขึ้นไป
- ง. ต่อหน้าภริยา ระบุนามภริยาก็ได้

(2) ทำหนังสือทอละ ต้องเขียนหรือพิมพ์ด้วยตนเอง แต่มิจำเป็นต้องลงลายมือชื่อถ้า

- ก. มีข้อความชัดแจ้งและทำโดยเจตนาทอละ มิจำเป็นต้องอ่านก็ใช้ได้
- ข. มีข้อความชัดแจ้งแต่ทำโดยมิได้เจตนาทอละ หรือหนังสือนั้นมีข้อความมิชัดแจ้ง จำต้องอ่านออกเสียงด้วยเจตนาทอละจึงจะใช้ได้ หรือ

(3) แสดงอาณัติสัญญาเป็นความหมายทอละ ถ้าเป็นไป เมื่อ

- ก. ประชาชนทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญานั้น มิจำเป็นต้องแสดงด้วยเจตนาทอละ
- ข. ผู้ที่ทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญา นั้นได้เฉพาะแต่ผู้ที่คุ้นเคยใกล้ชิดกับสามีไปนั้นต้องแสดงด้วยเจตนาทอละ

<sup>1</sup> จาก วัล-หะดีษ

ไม่มีสิ่งทีฮาลาลใด ๆ ทำให้พระองค์อัลลอฮ์โกรกรั้วมากกว่าการหย่าร้าง

มาตรา 84 ตอละ เป็นเอกสิทธิ์ของสามี สามีทรงสิทธิที่จะตอละได้ฝ่ายเดียว มิ  
จำต้องได้รับความยินยอมจากภริยา เว้นแต่สามีตอละเพราะได้รับสินจ้างจากภริยาโดยตรง

มาตรา 85 วาสีมุจเบรูกดี วาสีอามกดี ซึ่งประกอบพิธีสมรสแทนชายผู้ยังไม่  
บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริตตามมาตรา 41 และ 47 ไม่มีสิทธิตอละแทนชายเหล่านั้น

มาตรา 86 สามีมีสิทธิตอละภริยาแต่ละคนได้ไม่เกินคนละ 3 ตอละ เว้นแต่สามี  
ผู้เป็นทาสมีสิทธิตอละภริยาแต่ละคนได้ไม่เกินคนละ 2 ตอละ ในกรณีตอละทุกกรณี

มาตรา 87 การอนุমানจำนวนแห่งตอละ

(1) สามีตอละแต่ละครั้ง ให้ถือเป็นครั้งละ 1 ตอละ

(2) สามีตอละครั้งเดียว แต่ได้กำหนดจำนวนตอละโดยชัดแจ้ง ให้ถือเป็นจำนวน  
ตอละตามที่สามีกำหนด เว้นแต่สามีกำหนด

ก. น้อยกว่า 1 ตอละ ให้ถือเป็น 1 ตอละ

ข. มากกว่า 3 ตอละ ให้ถือเป็น 3 ตอละ

(3) ถ้าสามีมิได้กำหนดจำนวนตอละโดยชัดแจ้ง แต่ใช้ถ้อยคำอันแปลความหมาย  
ได้ว่า สามีประสงค์จะกำหนดจำนวนตอละมากกว่า 1 ตอละแล้ว ให้ถือเป็นจำนวนตอละตาม  
ที่แปลความหมายได้เช่นนั้นดูจกัน

(4) สามีกำหนดจำนวนตอละโดยอาศัยเงื่อนไขหรือเงื่อนไขใด เมื่อเงื่อนไขหรือ  
เงื่อนไขนั้นสำเร็จ หรือถึงหนคเริ่มต้นหรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี ให้ถือเป็นจำนวนตอละ  
ตามที่สามีกำหนด

แต่กรณีตาม (3) และ (4) นี้ ถ้าสามีมิได้เคยร่วมประเวณีกับภริยานั้น ให้ถือเป็น  
1 ตอละ

(5) สามีมอบสิทธิให้ภริยาเปล่งวาจาตอละตามมาตรา 93 ให้ถือเป็นจำนวนตอละ  
ตามที่สามีกำหนด เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือเป็น 1 ตอละ เมื่อสามี

ก. มิได้กำหนดจำนวนตอละ ถ้าเจตนาในจำนวนไม่ตรงกันหรือมิได้เจตนาในจำนวน  
ทั้ง 2 ฝ่าย หรือเจตนาในจำนวน แต่ฝ่ายเดียว หรือ

ข. กำหนดจำนวนตอละ แต่คำตอละที่ภริยากล่าวระบุจำนวนมิตรงกับจำนวนที่  
สามีกำหนด

(6) สามีมอบสิทธิให้ตัวแทนต่อละตามมาตรา 94 ให้ถือเป็นจำนวนต่อละตามที่สามีกำหนด ถ้า

ก. สามิมิได้กำหนดจำนวนต่อละ หรือตัวแทนต่อละต่ำกว่าจำนวนที่สามีกำหนด ให้ถือเป็น 1 ต่อละ

ข. ตัวแทนต่อละเกินจำนวนที่สามีกำหนด ให้ถือเป็นจำนวนต่อละตามที่สามีกำหนด มาตรา 88 ในระหว่างต่อละรอยาฮี สามิมิสิทธิต่อละเพิ่มได้จนกว่าจะครบ 3 ต่อละ มาตรา 89 สามิตอละกริยายังไม่ครบ 3 ต่อละ เมื่อกลับคืนดีกับกริยาโดยพิริ รอยาเยะ<sup>1</sup> หรือพิริสมรส มิสิทธิต่อละได้อีก 1 หรือ 2 ต่อละ แล้วแต่กรณี

มาตรา 90 สามิตอละกริยาครบ 3 ต่อละแล้ว เมื่อกลับคืนดีกับกริยาโดยพิริสมรส ตามมาตรา 91 (3) มิสิทธิต่อละได้ 3 ต่อละอีก

มาตรา 91 ต่อละตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้เท่านั้นเป็นบาเฮ็น ต่อละนอกนั้น เป็นรอยาฮีทั้งสิ้น

(1) สามิมิได้เคยเสพเมตุนกับกริยา

(2) สามิตอละโดยได้รับสินจ้างจากกริยา หรือนุคคลภายนอก ตามมาตรา 95 ถึง 101 และ

(3) สามิตอละกริยาครบ 3 ต่อละ

สามิจะสมรสกับกริยาคู่หย่าครบ 3 ต่อละเช่นว่านี้ได้ต่อเมื่อกริยาคู่หย่านั้นได้ ประกอบพิริสมรส และร่วมประเวณีกับชายอื่นซึ่งมีความใคร่พอสมควร และพ้นเขตฮิดายฮุ ของสามิใหม่แล้ว

มาตรา 92 นอกจากสามิตอละด้วยตนเอง ต่อละนั้นยอมสำเร็จได้ โดย

(1) สามิมอบสิทธิให้กริยาต่อละ

(2) สามิมอบสิทธิให้ตัวแทนต่อละ

(3) สามิหรือตัวแทนของสามิ ต่อละโดยได้รับสินจ้างจากกริยา หรือนุคคลภายนอก แล้วแต่กรณี

(4) สามิมิผิดทัณฑ์บนต่อละที่ให้กริยาไว้

---

<sup>1</sup> คำว่า "รอยาเยะ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 164

(5) ภายหลังจากเปิดข้อกำหนดข้อละที่สามที่กำหนดไว้

(6) เว้นไขข้อละที่สามที่กำหนดไว้สำเร็จแล้ว

(7) เว้นเวลาที่สามที่กำหนดข้อละไว้ถึงกำหนดเวลาเริ่มต้น หรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี หรือ

(8) เว้นไข และเว้นเวลาที่สามที่กำหนดข้อละไว้สำเร็จ หรือถึงกำหนดเวลาเริ่มต้น หรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี

มาตรา 93 ในกรณีสามมีมอบสิทธิให้ภริยาต่อละเป็นต่อละต่อเมื่อภริยาต่อละด้วยเจตนาโดยพลัน ในการนี้สามไม่มีสิทธิตั้งตัวแทนให้กระทำได้

การมอบสิทธิและการต่อละเช่นว่านี้ แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้

สามมีถอนการมอบสิทธิก่อนภริยาต่อละได้

มาตรา 94 สามจะแต่งตั้งตัวแทนต่อละได้แต่เฉพาะในการต่อละที่มีได้มีเว้นไข เว้นเวลา หรือหักทบ

ถ้าสามมีมอบสิทธิให้ตัวแทนเลือกต่อละได้สุดแล้วแต่ใจของตัวแทน ต่อละที่ตัวแทนกระทำไปจะเป็นต่อละต่อเมื่อตัวแทนได้ต่อละ โดยมีได้มีเว้นไข เว้นเวลา หรือหักทบ

มาตรา 95 ในกรณีสามต่อละโดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก ฟังแบ่งแยกได้เป็น 2 ตอน คือทำความตกลงในเรื่องสินจ้าง 1 ทำพิธีต่อละโดยได้รับสินจ้างตั้งได้ตกลงนั้นอีก 1 การเจรจาได้ตอบในเรื่องสินจ้างมีเป็นมูลก่อให้เกิดเป็นต่อละ การทำพิธีต่อละโดยได้รับสินจ้างดังกล่าวนี้ นอกจากจะต้องกระทำอย่างเช่นต่อละธรรมดาแล้ว ยังต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีการเสนอและสนอง<sup>1</sup> คำเสนอต้องไม่มีข้อความนอกเรื่องในท่ามกลาง และเมื่อสุดสิ้นคำเสนอ และคำสนองต้องไม่มีข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้นและท่ามกลาง คำสนอง

การเสนอและการสนองเช่นว่านี้ หรือการถอนคำเสนอ แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้

---

<sup>1</sup> คำว่า "เสนอและสนอง" อธิบายที่ศัพท์ในมาตรา 2 (27)

(2) ต้องมีการระบุถึงสินจ้าง คือภริยา หรือบุคคลภายนอกเสนอให้สินจ้างแก่สามี เพื่อต่อละ และสามีได้ต่อละหรือเสนอต่อละเพื่อสินจ้างแก่ภริยา หรือบุคคลภายนอก และภริยา หรือบุคคลภายนอกสนองรับ แล้วแต่กรณี หากในการทำพิธีต่อละมิได้ระบุถึงสินจ้าง ต่อละนั้นเป็นต่อละรอยาฮี

(3) สามีภริยาหรือบุคคลภายนอก มีสิทธิตั้งแต่งตัวแทนเสนอหรือสนองต่อละ หรือสินจ้างได้ แล้วแต่กรณี ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 98

(4) ภายใต้บังคับบทบัญญัติอนุมาตรา (3) แห่งมาตรานี้ และมาตรา 98 สามีฝ่ายหนึ่ง ภริยา หรือบุคคลภายนอกอีกฝ่ายหนึ่ง หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น เป็นผู้เสนอหรือสนองต่อละ หรือสินจ้างได้ แล้วแต่กรณี ส่วนบุคคลภายนอกรวมทั้งตัวแทนจะเสนอหรือสนองได้ระหว่างตนกับสามีหรือตัวแทนของสามีเท่านั้น

ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้เสนอสินจ้าง ในการเสนอครั้งหนึ่ง จะเสนอได้ต่อสามีของหญิงคนหนึ่งคนใดโดยเฉพาะแต่ผู้เดียว หากสามีนั้นมีภริยาหลายคนต้องระบุนามหรือสรรพนามภริยานั้นโดยชัดแจ้งด้วย

(5) ต่อละโดยมีสินจ้างนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อ

ก. ถ้าคำเสนอ หรือคำสนองในเรื่องสินจ้างก็ดี ด้วยคำที่ต่อละก็ดี มีชัดแจ้งต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้เสนอผู้สนองที่จะให้และรับสินจ้างนั้น หรือประกอบด้วยเจตนาต่อละของสามีผู้ต่อละ แล้วแต่กรณี ถ้ามีการตั้งแต่งตัวแทนให้ถือเจตนาของตัวการ

ในกรณีที่คำเสนอ หรือสนองเป็นหนังสือ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 83 (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข. คำสนองตอบในสินจ้างต้องตรงกับคำเสนอ เช่นมิได้เปลี่ยนแปลงประเภทหรือจำนวน

ค. หากสินจ้างนั้นเป็นหนี้หรือทรัพย์สินที่ต้องด้วยเกณฑ์บริจาคตาน<sup>1</sup> ต้องมิได้เสนอหรือสนองส่วนที่จะต้องบริจาคตาน

ง. ในกรณีที่สามีเป็นผู้เสนอ ผู้สนองต้องเป็นผู้ได้รับเสนอ

(6.) สินจ้างนั้นรวมทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน คุณสมบัติ และการรับรองชำระหนี้ นั้นแก่สามี หรือแทนสามี

<sup>1</sup> คำว่า "บริจาคตาน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (13)

(7) กรณีที่สามีไม่มีสิทธิเพิกถอนคำเสนอตามมาตรา 101 (3) และมาตรา 108

(2) การตกลงเปลี่ยนแปลงประเภทหรือจำนวนสินจ้างใหม่ ไม่เป็นเหตุกระทบประเภทหรือจำนวนสินจ้างที่สามีเสนอไว้เดิม ถ้าภริยากลับถือเอาตามเดิม

(8) กรณีที่สามีกำหนดให้ชำระสินจ้างพร้อมกับคำสนองก็ดี ภริยาหรือบุคคลภายนอกเสนอขอชำระสินจ้างโดยพลัน ถ้าสามีตกลงก็ดี ตอลจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ชำระสินจ้างพร้อมกับคำสนอง หรือชำระสินจ้างในขณะที่สามีตกลง แล้วแต่กรณี

(9) ภริยาสนองจำนวนตอละมีตรงจำนวนที่สามีเสนอ ให้ถือเป็นจำนวนตอละตามที่สามีเสนอ

มาตรา 96 ทรัพย์สินซึ่งภริยา บุคคลภายนอก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้นเสนอให้สามีเพื่อเป็นสินจ้างในการตอละก็ดี ทรัพย์สินซึ่งสามีเสนอขอเป็นสินจ้างในการตอละก็ดี หากมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ สินจ้างนั้นเป็นสินจ้างวิบัติ

(1) เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ

(2) เป็นทรัพย์สินซึ่งมิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ที่จะชำระทรัพย์สินนั้น

(3) เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่มีอยู่เฉพาะหน้า หรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวจริง และมีสามารถจะอนุมานราคาของทรัพย์สินนั้นได้ เช่นหลอกหลวงให้สามีตอละด้วยทรัพย์ซึ่งอ้างว่าอยู่ในหีบ แต่ความจริงในหีบนั้นไม่มีทรัพย์เลย

(4) เป็นทรัพย์ที่แบ่งออกเป็นชิ้นเป็นกองแล้ว เช่นหนังสือหลายเล่ม แต่ได้มีการตอละไปโดยยังมีได้กำหนดว่าสินจ้างจะเป็นทรัพย์ชิ้นใดกองใด

(5) เป็นทรัพย์ที่มีปริมาณไม่แน่นอน

มาตรา 97 ตอละใดซึ่งได้กระทำไปโดยสินจ้างวิบัติ ถ้า

(1) บุคคลภายนอก หรือตัวแทนบุคคลภายนอก เป็นผู้เสนอหรือสนองให้สินจ้างนั้นตอละนั้นเป็นตอละรอยายี

(2) ภริยา หรือตัวแทนภริยาเป็นผู้เสนอหรือสนองให้สินจ้างนั้น ตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น เว้นแต่ทรัพย์ห้ามยึดถือ และสามีรับไว้โดยมิได้เจตนาเอาทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ตอละนั้นเป็นตอละรอยายี

<sup>1</sup> คำว่า "ทรัพย์ห้ามยึดถือ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (32)

มาตรา 98 ในกรณีตอละเพื่อสินจ้างนี้ หากฝ่ายสามีเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น หากภริยาก็ดี บุคคลภายนอกที่เสนอให้หรือสนองรับให้สินจ้างแก่ สามีก็ดี หรือทั้งสามีและภริยาก็ดี เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ตอละนั้นเป็นตอละรอยาฮี แม้ผู้พิทักษ์หรือวาสิจะให้ความยินยอมก็ตาม หากสามีก็ดี ภริยาก็ดี หรือบุคคลภายนอกเช่นว่า มานี้ก็ดี เป็นทาส ตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น

ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือทาสอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของสามี ภริยา หรือบุคคลภายนอกให้เป็นผู้เสนอหรือสนองสินจ้างในการตอละได้ แต่เฉพาะในกรณีผู้ เสมือนไร้ความสามารถเป็นตัวแทน ถ้า

(1) ภริยา หรือบุคคลภายนอกได้มอบสังหาริมทรัพย์แก่ตัวแทนนั้นเพื่อนำไปชำระ แก่สามีด้วย ตอละนั้นเป็นตอละรอยาฮี

(2) ภริยาหรือบุคคลภายนอกมิได้มอบสังหาริมทรัพย์แก่ตัวแทนเพื่อนำไปชำระ แก่สามี ตอละนั้นเป็นตอละบาเอ็น

มาตรา 99 ในกรณีที่ตอละเป็นตอละรอยาฮี สามีไม่มีสิทธิในสินจ้าง แต่ถ้าตอละ เป็นตอละบาเอ็น สามีมีสิทธิในสินจ้าง ถ้าสินจ้างนั้นเป็นสินจ้างวิบัติ สามีมีสิทธิบอกปิด และเรียกค่าทดแทนจากภริยาหรือบุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของสินจ้างนั้นได้ ถ้าได้รับสินจ้าง นั้นไปแล้ว จะเรียกค่าทดแทนได้ ต่อเมื่อได้คืนสินจ้างวิบัติ หรือชำระราคาสินจ้างวิบัติ ถ้า มิสามารถคืนสินจ้างวิบัตินั้นได้

การกำหนดค่าทดแทน เพื่อใช้แทนสินจ้างวิบัติ ให้ศาลกำหนดตามควรแก่ฐานะนครศักดิ์ โดยกำหนดของภริยา หรือตามรูปร่างของภริยา แล้วแต่ความนิยมของท้องถิ่น ประกอบด้วย อายุ สติปัญญา ฐานะสมบัติ และความเป็นพรหมจารีของภริยา ตลอดถึงพฤติการณ์ในขณะสิทธิ เรียกร้องเกิดขึ้น

มาตรา 100 ภริยา บุคคลภายนอก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น เสนอสินจ้าง ตามมาตรา 95 ถึง 99 เพื่อตอละต่อสามี หรือตัวแทนของสามี ผู้อยู่เฉพาะหน้าหรืออยู่ห่าง โดยหนังสือ โทรศัพท์ หรือวิทยุโทรทัศน์ ไม่ว่าค่าเสนอจะประกอบด้วยเงินไข เงินเวลา หรือไม่ก็ตาม เป็นตอละบาเอ็นต่อเมื่อสามีหรือตัวแทนของสามีได้สนองรับโดยพลัน

การสนองรับเช่นว่านี้ สามีหรือตัวแทนของสามีจะสนองรับก็ได้ เว้นแต่ผู้เสนอได้ เจาะจงตัวให้ผู้ใดผู้หนึ่งสนอง ผู้นั้นผู้เดียวมีสิทธิสนอง



## ผู้เสนอเพิกถอนคำเสนอก่อนอีกฝ่ายหนึ่งสนองรับได้

การเสนอและสนองโดยประการอื่นนอกจากนี้ เช่นฝ่ายผู้ได้รับคำเสนอได้สนองรับ  
เนิ่นช้าไป ผู้สนองมิใช่ตัวผู้รับคำเสนอซึ่งผู้เสนอได้เจาะจงตัว ฝ่ายเสนอได้เสนอโดยโทรเลข  
วิทยุโทรเลข หรือวิทยุโทรภาพ ฝ่ายเสนอได้เพิกถอนคำเสนอก่อนมีคำสนองรับ หรือคำเสนอ  
และหรือคำสนองมิได้เป็นไปตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 95 (1) เมื่อสามี หรือตัวแทน  
สามีได้สนองรับด้วยการตอละตามมาตรา 83 แล้ว ตอละนั้นเป็นตอละรอยายี

ถ้าฝ่ายเสนอเป็นเจ้าของสามีได้เสนอหนี้เป็นสินจ้างโดยมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไข  
เวลา ตอละนั้นเป็นตอละรอยายีเสมอ จะเป็นตอละบาเอ็นได้ต่อเมื่อได้เสนอโดยมิได้มีเงื่อนไข  
หรือเงื่อนไข

มาตรา 101 สามีเสนอตอละเพื่อสินจ้างตามมาตรา 95 ถึง 99 ต่อภริยา บุคคล  
ภายนอก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งอยู่เฉพาะหน้าหรืออยู่ห่าง โดยโทรศัพท์ วิทยุ-  
โทรศัพท์ หรือหนังสือ ถ้าเสนอโดย

(1) ไม่มีคำว่า “เมื่อ” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เมื่อ” (อา  
ปากาลา หรือมานากาลา) แทรกอยู่ในคำเสนอไม่ว่าที่ใด ตอละนั้นเป็น

ก. บาเอ็น เมื่อฝ่ายสนองได้สนองรับโดยพลัน ในขณะที่สุดสิ้นคำเสนอ หรือเมื่อ  
รับหนังสือ

ข. โมฆะ เมื่อฝ่ายสนองได้สนองรับเนิ่นช้าไป

(2) โดยปรงระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาให้ทำคำสนอง ตอละนั้น

ก. เป็นบาเอ็น เมื่อฝ่ายสนองได้สนองรับ หรือคำสนองมาถึง ภายในเวลาหรือ  
ตรงวันเวลาที่สามีกำหนดไว้

ข. ไม่สมบูรณ์ถ้าฝ่ายสนองได้สนองรับ หรือคำสนองมาถึงไม่ตรงวันเวลาที่สามี  
กำหนดไว้ หากถึงก่อนกำหนดวันเวลาที่สามีกำหนด คำเสนอนั้นมีสิ้นความผูกพันฝ่ายสนอง  
จะสนองรับเมื่อถึงกำหนดวันเวลานั้นอีกก็ได้

ถ้าฝ่ายสนองมิได้สนองรับภายในกำหนดวันเวลานั้น คำเสนอนั้นสุดสิ้นลง

(3) โดยให้สิทธิที่จะเลือกตอบได้ทุกเมื่อ ฝ่ายสนองได้สนองรับ หรือคำสนองมา  
ถึงเมื่อใด ตอละนั้นเป็นบาเอ็นเมื่อนั้น

หากคำเสนอมีคำว่า “ถ้า” หรือ “เมื่อ” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ  
คำว่า “ถ้า” หรือ “เมื่อ” ฝ่ายเสนอไม่มีสิทธิเพิกถอนคำเสนอนั้น

คำเสนอหรือคำสนองในกรณีเช่นว่านี้ ถ้ามีข้อความนอกเรื่องแทรกในท่ามกลางคำเสนอ หรือคำสนองนั้น แล้วแต่กรณี คำเสนอหรือคำสนองนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา 102 ในกรณีสามีให้ทัศนัยตนใดเป็นเงื่อนไขต่อละต่อภรรยา ในเมื่อสามีผิดทัศนัยตนนั้น ถ้าสามีกำหนดการผิดทัศนัยตน

(1) โดยพลัน เป็นต่อละเมื่อสามีผิดทัศนัยตนนั้นโดยพลัน

(2) โดยประระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเป็นต่อละเมื่อสามีผิดทัศนัยตนนั้นภายในเวลา หรือตรงวันเวลานั้น แล้วแต่กรณี

(3) โดยมิได้ประระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเมื่อสามีผิดทัศนัยตนนั้นเมื่อใดต่อละเมื่อใด

มาตรา 103 ในกรณีสามีออกข้อกำหนดใดเป็นเงื่อนไขต่อละแก่ภรรยา ในเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดนั้นโดยเจตนา ถ้าสามีกำหนดการละเมิด

(1) โดยพลัน เป็นต่อละเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดนั้นโดยพลัน

(2) โดยประระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเป็นต่อละเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดภายในเวลา หรือตรงวันเวลานั้น แล้วแต่กรณี

(3) โดยมิได้ประระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดนั้นเมื่อใดเป็นต่อละเมื่อใด

มาตรา 104 ถ้าเงื่อนไขที่สามีกำหนดในการต่อละ เป็นการพันความสามารถของภริยาที่จะปฏิบัติได้ก็ดี เป็นการผิดศีลธรรม ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือขัดต่ออิสลามบัญญัติก็ดี การที่ภริยามีปฏิบัติตามเงื่อนไข หากทำให้ต่อละนั้นเป็นผลไม่

หากเงื่อนไขที่สามีกำหนดในการต่อละอยู่ในความสามารถของภริยาจะปฏิบัติได้ แต่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวาง ภริยาจึงมิสามารถจะปฏิบัติได้ ต่อละนั้นก็มิบังเกิดผลเช่นเดียวกัน แต่ถ้าการที่ภริยามีสามารถปฏิบัติเช่นนี้ เกิดขึ้นโดยการกระทำของภริยาเองก็ดี เกิดขึ้นโดยความประมาท หรือความนิ่งนอนใจของภริยา มิรีบปฏิบัติในเมื่อมีโอกาสจะปฏิบัติได้ก็ดี แม้การที่ภริยามีสามารถปฏิบัติจะเป็นโดยการกระทำของสามีเองก็ตาม ความมิสามารถปฏิบัติ นั้นหาทำให้ต่อละเสียผลไม่

มาตรา 105 ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นต่อละแก่ภริยา ให้ถือเป็นต่อละเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

มาตรา 106 ในกรณีที่มีกำหนดเงื่อนไขเวลาใดเป็นต่อละแก่ภริยา ให้ถือเป็น  
ต่อละเมื่อถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้นแห่งเงื่อนไขนั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา 107 ในกรณีที่มีกำหนดเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาใดเป็นต่อละแก่ภริยา ให้  
ถือเป็นต่อละเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว หรือถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้นแห่งเงื่อนไขนั้น  
แล้วแต่กรณี

มาตรา 108 ในกรณีที่สามีให้ทัศนังตน ออกข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไข หรือ  
กำหนดเงื่อนไขเวลา เป็นต่อละแล้วแต่กรณี ตามความในมาตรา 102 ถึง 107

(1) สามีมีสิทธิให้ทัศนังตน ออกข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลาเพื่อ  
ต่อละแต่ลำพังฝ่ายเดียวโดยภริยามิได้รู้เห็นด้วยก็ได้

(2) สามีหรือภริยาไม่มีสิทธิเพิกถอนหรือระงับทัศนังตน หรือกำหนดต่อละนั้น

(3) ถ้าต่อละสำเร็จ โดย

ก. เป็นไปตามทัศนังตนหรือกำหนดต่อละนั้น ทัศนังตนหรือกำหนดต่อละนั้นเป็น  
อันระงับไปมิผูกพันสามีภริยา ถ้าสามีกลับคืนดีกับภริยานั้นโดยพิธีรื้อเยาะ

ข. เหตุอื่น และมีไซต่อละบาเอ็น ทัศนังตน หรือกำหนดต่อละนั้นย่อมผูกพันสามี  
หรือภริยาอยู่ตามเดิม ถ้าสามีกลับคืนดีกับภริยานั้นโดยพิธีรื้อเยาะ

มาตรา 109 ในกรณีสามีสงสัยว่า

(1) จำนวนต่อละมากหรือน้อย หรือ

(2) ต่อละหรือไม่

ให้ถือว่าเป็นจำนวนต่อละน้อย หรือมิได้ต่อละ แล้วแต่กรณี

### หมวด 8

#### พิธีปาชะคุ

มาตรา 110 ปาชะคุ คือการทำลายนิติสัมพันธ์สมรสซึ่งสามีหรือภริยาจำต้องทำว่าเป็น  
เป็นคดีเพื่อขาดจากการสมรสโดยพิธีปาชะคุ

มาตรา 111 คดีฟ้องปาชะคุนั้น ถ้า

(1) สามี หรือภริยาริวกจริต เป็นโรคผิวน้ำ ดำงขาวเป็นส่วนมาก หรือเป็นโรคน  
เรื้อน ก่อนหรือภายหลังสมรสก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องปาชะคุได้

(2) สามีมีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์เกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้ ภริยา  
ฟ้องปาชะคุได้

(3) สามีซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่ริกกจริตมีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์พิการอย่างใดอย่าง  
หนึ่งดังต่อไปนี้

ก. อ่อนแอ หรือเป็นโรคได้เลื่อนจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ ภริยาฟ้องปาชะคุ  
ได้ต่อเมื่อมิได้ร่วมประเวณีกับสามีภายในบังคับบทบัญญัติดังต่อไปนี้

1. เมื่อศาลพิสูจน์เท็จจริงได้ตามฟ้องของภริยา ให้พิพากษาว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์  
ของสามีพิการ แต่จะกระทำพิธีปาชะคุให้ได้ต่อเมื่อภริยาอยู่ร่วมกับสามีตามเดิมอีก 1 ปี หลัง  
จากพ้นคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว

2. เมื่อได้ร่วมอยู่กับสามีครบ 1 ปีแล้ว ภริยาขอให้ทำพิธีปาชะคุได้ทุกเมื่อ เว้นแต่  
ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันอยู่ร่วมกัน หรือหลังจาก 1 ปีแต่ภริยายังมิได้ขอให้ทำ  
พิธีปาชะคุ สามีได้ร่วมประเวณีกับภริยา ภริยาไม่มีสิทธิที่จะขอทำพิธีปาชะคุเพราะเหตุนี้  
ได้ต่อไป นอกจากจะได้ขาดจากการสมรสเพราะเหตุอื่นก่อนแล้วกลับคืนกันใหม่ ภริยาซึ่ง  
ฟ้องใหม่ได้

ถ้าภริยามีนิยามอยู่ร่วมกับสามีก็ดี หรือสามีสามารถร่วมประเวณีเพราะเหตุภริยา  
ป่วยหรือมีนิยามก็ดี มิให้คำนวณระยะเวลาระหว่างนั้นเข้าในกำหนดระยะเวลา 1 ปี

ข. ขาดจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ จะเป็นโดยภริยาแกล้งทำให้ขาดก็ดี ภริยาฟ้อง  
ปาชะคุได้ แม้จะได้เคยร่วมประเวณีกับสามีแล้ว

(4) อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยามีนื้อหรือกระดูกงอก หรือมดลูกเคลื่อน ปิดช่องคลอดจนไม่สามารถร่วมประเวณีได้ สามีฟ้องป้าชะคุได้

เหตุที่จะฟ้องป้าชะคุตามมาตรานี้ ถ้าฝ่ายที่จะฟ้องร้องได้ทราบก่อนสมรส สภริยาที่จะฟ้องร้องนั้นยอมระงับไป

มาตรา 112 ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการ นอกจากสามีรับตามข้อกล่าวหา ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) ให้ภริยานำสืบ

ก. พยานบุคคลซึ่งได้อินสามีกล่าวว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการ หรือพยานบุคคลซึ่งเคยเห็นอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ที่ขาด หรือเป็นโรคไล่เลื่อนเช่นนั้น ห้ามมิให้นำพยานบุคคลซึ่งเห็นอวัยวะส่วนสืบพันธุ์อันอ่อนแอเช่นนั้นมาสืบ หรือ

ข. พยานเอกสารซึ่งสามีทำขึ้นแสดงว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าพยานภริยาฟังได้ ห้ามมิให้สามีนำสืบพยาน หรือสาบานตนเพื่อหักล้างพยานภริยา

(3) ถ้าพยานภริยาฟังมิได้ เมื่อสามียินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธรให้ฟังตามคำปฏิเสธของสามี

(4) ถ้าสามียินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ เมื่อภริยายินยอมสาบานรับรองข้อกล่าวหา ให้ฟังตามข้อกล่าวหาของภริยา

(5) ถ้าภริยายินยอมสาบานรับรองข้อกล่าวหาให้ยกข้อกล่าวหาของภริยา

มาตรา 113 ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการ นอกจากภริยารับตามข้อกล่าวหา ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) ให้สามีนำสืบ

ก. พยานบุคคลซึ่งเห็นอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการ หรือได้อินภริยา กล่าวว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการ หรือ

ข. พยานเอกสารซึ่งภริยาทำขึ้นแสดงว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการโดยชัดแจ้ง

(2) ถ้าพยานสามีฟังได้ห้ามมิให้ภริยานำสืบพยานเพื่อหักล้างพยานสามี

(3) ถ้าพยานสามีฟังมิได้ ให้ยกข้อกล่าวหาของสามี

(4) กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้คู่กรณีสถาบัน

มาตรา 114 คดีฟ้องป้าชะคุนั้น อีกฝ่ายหนึ่งทราบเมื่อใดให้ฟ้องทันที เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือมีทราบว่ามีบทบัญญัติบังคับให้ฟ้องทันที

มาตรา 115 สามิไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชำระ อธิษัณฑุเวิน หรือค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือมีทรัพย์สินแต่อยู่ห่างไกลหมดความสามารถที่ภริยาจะเอาชำระจากทรัพย์สินนั้นได้ ภริยาฟ้องป้าชะคุได้ภายในบังคับบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) สามิค้างชำระอธิษัณฑุเวินตามความในมาตรา 135 (2) หรือสามิผิดนัดไม่ชำระ คุณประโยชน์ซึ่งตกลงเป็นอธิษัณฑุเวินแก่ภริยา ภริยาฟ้องป้าชะคุได้ ต่อเมื่อมิได้เคยร่วมประเวณี กับสามิโดยความสมัครใจของภริยา

(2) สามิไม่อุปการะเลี้ยงดูภริยาเฉพาะด้วยโภชนาหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือเคหะสถาน ตามความในมาตรา 63 (1) (2) และ (7)

ก. สำหรับหนี้ที่ค้างชำระตั้งแต่ก่อนวันมีคำพิพากษาในคดีที่ภริยาฟ้องขอป้าชะคุนี้ ภริยามีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ที่นั่นแต่สถานเดียว จะขอให้ศาลทำพิธีป้าชะคุเพราะหนี้นั้นมีได้

ข. ตั้งแต่วันมีคำพิพากษาบังคับให้สามิชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาต่อไปหลังจากพิพากษาเป็นอัตรารายวัน ถ้าสามิไม่ชำระหนี้ที่ครบ 3 วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษาเป็นต้นไป ภริยาจึงจะขอให้ศาลทำพิธีป้าชะคุให้ได้ เว้นแต่ในระหว่าง 3 วัน หรือก่อนทำพิธีป้าชะคุสามิ หรือบิดาหรือปู่ของสามิในกรณีที่สามิยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี ได้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูภริยาตามอัตรารายวันแต่บางส่วน หรือเสร็จสิ้น ให้คำนวณวันที่สามิค้างชำระใหม่ ถ้าวันที่สามิค้างชำระมีจำนวน หรือครบกำหนด 3 วัน แล้วแต่กรณี ภริยามีสิทธิขอให้ศาลทำพิธีป้าชะคุได้

(3) ถ้าสามิสัญญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ไม่ปรากฏว่ามีชีวิตอยู่หรือตาย แต่ยังมีคำสั่งของศาลแสดงว่าสามินั้นตาย หรือสามิอยู่ห่างไกล ภริยาฟ้องป้าชะคุได้ต่อเมื่อ

ก. ภริยานั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว

ข. เป็นผู้บริสุทธิ์ ซื่อสัตย์สุจริต และเคารพต่อสามิ ตามความในมาตรา 62 (2)

ก. และ

ค. มิสามารถเอาชำระหนี้ ตามความใน (1) หรือ (2) จากทรัพย์สินของสามิได้

(4) ในกรณีที่สามิบรรลุนิติภาวะแล้ว และไม่วิกลจริต สามิจะสูญไปจากภูมิลำเนา

หรือถิ่นที่อยู่หรือไม่ก็ตาม ถ้ากริยายินยอมรับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในมาตรา 63 (1) (2) และ (7) จากบิดา หรือปู่ของสามี ซึ่งชำระหนี้แทนสามี กริยาฟ้องชำระคดีได้

มาตรา 116 ให้คะโต๊ะยุติธรรมเป็นผู้กล่าวนำด้วยคำปาฐะคุณแก่กริยา หรือ คะโต๊ะยุติธรรมจะอนุญาตให้กริยากล่าวปาฐะคุณเองก็ได้

มาตรา 117 ในกรณีที่มีกริยาขาดจากการสมรสโดยพิธีปาฐะคุณนั้น เป็นบาเอ็นซึ่งกลับคืนดีกันได้โดยพิธีสมรส

## หมวด 4 พิธีสาบาน

มาตรา 118 ในกรณีที่มีสามีกล่าวหาว่าทารกในครรภ์ภริยา หรือบุตรที่เกิดแต่ภริยานั้น มิเลือกกว่าจะมีอายุมากน้อยเพียงใด และมีเลือกกว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว เป็นบุตรของชายผู้มีชื่อบุตรของตน ให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(1) บรรดาบุตรซึ่งต้องห้ามมิให้ถือว่าเป็นบุตรตามมาตรา 167 นั้น ไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ห้ามมิให้สามีดำเนินคดีตามความในหมวดนี้

(2) ห้ามมิให้สามีระบุว่าชายชู้นั้นเป็นผู้ใด

(3) ให้ตะไต้ะยุติธรรมกล่าวนำสามีสาบานห้ามมิให้สามีกล่าวคำสาบานเอง

(4) คำสาบานนั้น ให้สามี

ก. ระบุนามพระอัลลอฮฺยืนยันว่า ตามที่ตนกล่าวหาว่าทารกในครรภ์ภริยา หรือที่เกิดมานั้นเป็นบุตรชายผู้มีชื่อบุตรของตน เป็นความจริง ให้กล่าวความข้อนี้ 4 ครั้ง

ข. สบถว่า ตามที่ตนกล่าวหาเช่นนั้นถ้าเป็นความเท็จขอให้พระอัลลอฮฺสาปตนให้กล่าวความข้อนี้ 1 ครั้ง และ

ค. กล่าวคำสาบานในวรรค ก. และ ข. ติดต่อกันโดยพลัน

(5) คดีฟ้องปฏิเสธบุตรตามบทบัญญัติในมาตรานี้ สามีทราบเมื่อใดให้ฟ้องทันที เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือมีทราบว่ามีบทบัญญัติบังคับให้ฟ้องทันที

มาตรา 119 เมื่อสามีสาบานแล้ว

(1) ให้สามีภริยาขาดจากการสมรสตั้งแต่สิ้นคำสาบานของสามี

(2) ห้ามมิให้ถือว่าทารกหรือบุตรที่เกิดแต่ภริยานั้นสืบสายโลหิตจากสามี

มาตรา 120 ในกรณีสามีสาบานตามบทบัญญัติในมาตรา 118 นั้น ถ้า

(1) ภริยาสาบานปฏิเสธคำกล่าวหาของสามีได้ ภริยามิต้องรับผิดชอบในค่าทดแทน

(2) ภริยามิยินยอมสาบานตามความใน (1) ภริยาต้องรับผิดชอบในค่าทดแทน

กำหนดค่าทดแทนนั้น ให้อนุโลมตามปริมาณค่าทดแทนในกรณีที่ภริยากระทำชู้

มาตรา 121 ในกรณีสามีภริยาขาดจากการสมรสโดยพิธีสาบานนั้น เป็นบาเอ็น และเป็นการขาดกันโดยเด็ดขาด ห้ามมิให้กลับเป็นสามีภริยากันอีกจนตลอดชีวิต



## หมวด 5

### ศีลปาชะค

มาตรา 122 ศีลปาชะค คือการทำลายแห่งนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างสามีภริยา โดยมีได้ประกอบด้วยเจตนาเพื่อขาดจากการสมรส

มาตรา 123 ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิง ให้ถือว่าสามีภริยาขาดจากการสมรส ตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ ถ้าชายเสพเมถุนกับ

- (1) มารดาของภริยาใด สามีขาดการสมรสจากภริยานั้น
- (2) บุตรหญิงที่เกิดแต่ชายอื่นของภริยาใด สามีขาดการสมรสจากภริยานั้น
- (3) ภริยาใดของบิดา เว้นแต่มารดาของชายนั้นเอง บิดาขาดการสมรสจากภริยานั้น
- (4) ภริยาของบุตรชายใด บุตรชายนั้นขาดการสมรสจากภริยานั้น

มาตรา 124 สามีหรือภริยาซึ่งมีอายุไม่ถึง 2 ปีบริบูรณ์ ตีมน้ำนมตามความในมาตรา 51 ของญาติอีกฝ่ายหนึ่ง ตามความในมาตรา 49 (6) และ (7) โดยอนุโลมเมื่อใด ให้ถือว่าสามีภริยานั้นขาดจากการสมรสเมื่อนั้น

มาตรา 125 ในกรณีที่สามีมีภริยาหลายคน ภริยาผู้หนึ่งตีมน้ำนมตามความในมาตรา 51 ของภริยาอีกผู้หนึ่ง ให้ถือว่าทั้งภริยาผู้ให้ตีมน้ำนมและผู้ตีมน้ำนมขาดการสมรสจากสามี

ถ้าภริยาผู้ให้ตีมน้ำนมมิได้เคยเสพเมถุน และน้ำนมที่ภริยาผู้หนึ่งตีมน้ำนมมิใช่เป็นน้ำนมซึ่งเกิดแต่ภริยาผู้ให้ตีมน้ำนมกับสามีนั้นแล้ว สามีและภริยาผู้ตีมน้ำนมนี้มีสิทธิสมรสกันได้อีก

มาตรา 126 สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นมูรตัดเมื่อใด ให้ถือว่าสามีภริยานั้นขาดจากการสมรสเมื่อนั้น

มาตรา 127 ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 125 วรรคหลัง ในกรณีที่สามีภริยาขาดจากการสมรสตามความในมาตรา 123 124 และ 125 วรรคแรกนั้นเป็นบาเอ็นและเป็น การขาดกันโดยเด็ดขาด ห้ามมิให้กลับเป็นสามีภริยากันอีกจนตลอดชีวิต

มาตรา 128 สามีภริยาซึ่งขาดจากการสมรสตามความในมาตรา 126 เมื่อฝ่ายที่เป็นมูรตัดกลับเป็นอิสลามิกแล้ว ถ้าสามีภริยาผู้นั้น

(1) เคยเสพเมถุนกันแล้ว เมื่อฝ่ายที่เป็นมูรตัดกลับเป็นอิสลามภายในเขตฮิญาซ ให้ถือว่ากลับเป็นสามีภริยากันอีกเมื่อนั้น โดยสามีไม่ต้องรอมเยาะ และมีเลือกกว่าสามีภริยานั้น จะสมัครใจเป็นสามีภริยากันอีกหรือไม่

(2) มิได้เคยเสพเมถุนกันเลย หรือฝ่ายที่เป็นมูรตัดกลับเป็นอิสลามเมื่อพ้นเขตฮิญาซแล้ว ให้กลับคืนดีกันได้แต่โดยพิธีสมรส

**ลักษณะ 4**  
**พันธกรณีเนื่องแต่การร่วมประเวณี การสมรส**  
**หรือการขาดจากการสมรส**

**หมวดที่ 1**

**อชีกาหุเวิน**

มาตรา 129 อชีกาหุเวิน คือทรัพย์สิน หรือคุณประโยชน์ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระหรือป่าเพ็ญตอบแทนแก่หญิง เนื่องแต่การสมรส หรือการที่หญิงร่วมประเวณีกับชาย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 139

มาตรา 130 ถ้าอชีกาหุเวิน เป็นทรัพย์สินซึ่งต้องด้วยลักษณะสินจ้างวิบัติตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 96 อชีกาหุเวินนั้นเป็นโมฆะ

ถ้าอชีกาหุเวินเป็นโมฆะบ้าง มิได้เป็นโมฆะบ้างระคนกันอยู่ หญิงจะเลือกรับเฉพาะอชีกาหุเวิน ที่มีได้เป็นโมฆะไว้ นอกนั้นบอกปิดเสียหรือบอกปิดเสียทั้งหมดก็ได้ หญิงมีสิทธิเรียกร้องอชีกาหุเวิน หรือค่าทดแทนอชีกาหุเวินที่ตนบอกปิดนั้น

มาตรา 131 อชีกาหุเวินเสียหายก่อนหญิงรับมอบและความเสียหายนั้นมิได้เกิดแต่หญิง ให้นำบทบัญญัติวรรคหลังแห่งมาตรา 130 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 132 ห้ามมิให้ว่าลีใช้สิทธิ<sup>1</sup> หรือจำหน่ายสิทธิ<sup>2</sup> เกี่ยวกับอชีกาหุเวิน โดยมิได้รับความยินยอมจากหญิง เว้นแต่หญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

<sup>1</sup> คำว่า "สิทธิ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (31)

<sup>2</sup> คำว่า "จำหน่ายสิทธิ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (31)

มาตรา 133 ในกรณีหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ วาสิใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์เกินกว่าปริมาณอันสมควร เมื่อหญิงนั้นบรรลุนิติภาวะ หรือเหตุอันทำให้วิกลจริต หรือเสมือนไร้ความสามารถสุดสิ้นลง หญิงนั้นเรียกร่องอสังหาริมทรัพย์จากชายเพิ่มขึ้นได้อีก

มาตรา 134 ชายไม่มีสิทธิขอลดปริมาณอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้ตกลงแล้ว เว้นแต่ขณะสมรสชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ วาสิฝ่ายชายได้ตกลงอสังหาริมทรัพย์สูงกว่าปริมาณอันสมควร เมื่อชายนั้นบรรลุนิติภาวะ หรือเหตุอันทำให้วิกลจริต หรือเสมือนไร้ความสามารถสุดสิ้นลง ชายนั้นมีสิทธิขอลด หรือเรียกคืนอสังหาริมทรัพย์ที่สูงกว่าปริมาณอันสมควรนั้นจากหญิงได้ ถ้าอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์สินของชายนั้น

มาตรา 135 ก่อนหรือในขณะที่กระทำพิธีสมรสภริยาสละสิทธิ<sup>1</sup> ในอสังหาริมทรัพย์เมื่อสมรสแล้ว ถ้า

(1) ภริยานั้นได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว หรือสามีหรือภริยาตายก่อนร่วมประเวณีภริยา หรือทายาทของภริยาแล้วแต่กรณี มีสิทธิเรียกร่องอสังหาริมทรัพย์จากสามี หรือจากทายาทผู้รับทรัพย์มรดกของสามีได้

(2) ภริยายังมิได้ร่วมประเวณีกับสามี ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร่องอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่จะได้มีกำหนดปริมาณอสังหาริมทรัพย์โดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษา

มาตรา 136 ก่อนร่วมประเวณีครั้งแรก ภริยามีสิทธิขัดขืนมิยินยอมให้สามีร่วมประเวณี จนกว่าสามีจะได้ชำระอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ตกลงกันเองหรือตามคำพิพากษา เว้นแต่จะเป็นอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้ตกลงกันเองและได้กำหนดเวลาชำระ หากภริยามีได้สงวนสิทธิไว้ ภริยาไม่มีสิทธิขัดขืน จำต้องยินยอมให้สามีร่วมประเวณี แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระอสังหาริมทรัพย์ หรือพ้นกำหนดเวลาชำระแล้วแต่สามีมิชำระก็ดี

เมื่อได้มีกำหนดปริมาณอสังหาริมทรัพย์โดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษาแล้ว ศาลจะให้สามีวางอสังหาริมทรัพย์ไว้ยั้งศาล หรือให้ผู้ที่ศาลสมควรยึดถือไว้ก็ได้ เมื่อสามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาแล้ว ให้มอบอสังหาริมทรัพย์แก่ภริยาไป

<sup>1</sup> คำว่า "สละสิทธิ" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2 (31)

ถ้าสามีชำระอัฐิกาหุเวินแก่ภริยาแล้ว ภริยามิยินยอมให้สามีร่วมประเวณี สามีมีสิทธิ  
เรียกร้องอัฐิกาหุเวินนั้นคืน เว้นแต่เป็นกรณีขาดจากการสมรสตามมาตรา 137

มาตรา 137 เมื่อขาดการสมรสจากสามี ภริยามิสิทธิในอัฐิกาหุเวิน

(1) ทั้งสิ้น ถ้าได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว เว้นแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดจากการสมรส  
โดยพิธีปาชะคะตามมาตรา 111 ภริยามิสิทธิในอัฐิกาหุเวินโดยปริมาณอันสมควรดังที่ได้บัญญัติ  
ไว้ในมาตรา 140

(2) เพียงกึ่งหนึ่ง ถ้ามิได้เคยร่วมประเวณีกับสามี เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้ไม่มีสิทธิ  
ในอัฐิกาหุเวิน

ก. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดจากการสมรสโดยพิธีปาชะคะตามมาตรา 111

ข. ก่อนสมรสภริยาสละสิทธิในอัฐิกาหุเวิน และยังมีได้มีกำหนดปริมาณอัฐิกาหุเวิน  
โดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษา

ค. สามีไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชำระอัฐิกาหุเวินได้ตั้งแต่ก่อนสมรส

ง. ภริยากระทำอัตตวินิบาตกรรม หรือ

จ. ภริยาเป็นมูรตัด

ถ้าภริยาได้รับอัฐิกาหุเวินไว้แล้ว ให้ภริยาหรือทายาทผู้รับทรัพย์สินมรดกภริยาแบ่งคืน  
กึ่งหนึ่ง หรือคืนทั้งสิ้นแก่สามี แล้วแต่กรณี ถ้าอัฐิกาหุเวินสูญสิ้นไปแล้ว ให้ใช้ค่าทดแทน

มาตรา 138 ถ้าการสมรสตกเป็นโมฆะโดยมิได้เจตนาที่ดี หรือโดยเจตนาของชาย  
ฝ่ายเดียวก็ดี ปริมาณอัฐิกาหุเวินซึ่งกำหนดไว้เดิมก็ตกเป็นโมฆะด้วย หญิงจะเรียกร้องอัฐิกาหุเวิน  
ต่อเมื่อได้ร่วมประเวณีกับชายนั้นแล้ว และเรียกร้องได้เพียงครั้งเดียว แม้ได้ร่วมประเวณี  
ต่างกรรมต่างวาระมากครั้งก็ตาม

มาตรา 139 หญิงร่วมประเวณีกับชายโดยหญิงสำคัญผิดว่าชายนั้นเป็นสามีก็ดี  
หรือหญิงร่วมประเวณีกับชายในขณะที่หญิงกำลังวิกลจริต ละเมอ หรือเสียดิเพราะเสพ  
สุรายาเมา โดยมิได้เจตนาเสพก็ดี ให้ชายชำระอัฐิกาหุเวินแก่หญิงแต่ละครั้งตามที่ได้ร่วม  
ประเวณีต่างกรรมต่างวาระ

มาตรา 140 ปริมาณอันสมควรแห่งอัฐิกาหุเวิน ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิง ให้  
นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 99 วรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้นำปริมาณอัฐิกาหุเวิน

ซึ่งญาติหญิงที่สนิทที่สุดของบิดาหญิงเคยได้รับมาประกอบการวินิจฉัยด้วย

ชายหญิงมีสิทธิตกลงกำหนดเวลาชำระ เพิกถอนเพิ่ม หรือลดอัยยิกาหุเวินอย่างไร  
อย่างหนึ่งเปลี่ยนแปลงจากที่ตกลงไว้เดิมแล้วได้ เว้นแต่ศาลจะได้มีคำพิพากษากำหนดปริมาณ  
อัยยิกาหุเวินไว้แล้ว

มาตรา 141 การชำระทางเว็จมรรคให้ถือว่ามีผลบังคับให้เสมือนหนึ่งการร่วม  
ประเวณีตามบทบัญญัติในหมวดนี้ มิเลือกว่าหญิงจะสมัครใจหรือถูกขืนใจก็ตาม

## หมวด 2

### มุดอะฮ

มาตรา 142 มุดอะฮ คือทรัพย์สินซึ่งสามีมิหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่การขาดจากการสมรส

มาตรา 143 ในกรณีต่อไปนี้ ให้สามีชำระมุดอะฮ แก่ภริยาคู่หย่า

(1) ก่อนสมรสภริยาคู่หย่าสละสิทธิในอสังหาริมทรัพย์และขาดจากการสมรสก่อนได้มีกำหนดปริมาณอสังหาริมทรัพย์โดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษา

(2) สามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาแล้ว เว้นแต่ขาดจากการสมรสในกรณีต่อไปนี้ ภริยาไม่มีสิทธิในมุดอะฮ

ก. ภริยาเป็นมูรตัด

ข. สามีได้รับสินจ้างจากภริยา

ค. ปาษะคุตามความในมาตรา 111 หรือ

ง. สามีหรือภริยาตาย

(3) สามีซึ่งนับถือศาสนาอื่นต่างเป็นอิสลามฝ่ายเดียว ภริยามิได้ตั้งเป็นอิสลามด้วย

มาตรา 144 จำนวนมุดอะฮนั้น ถ้าสามีกับภริยามิสามารถตกลงกันได้ ให้ศาลกำหนดไม่เกินกึ่งหนึ่งแห่งปริมาณอสังหาริมทรัพย์อันสมควรร ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 140

### หมวด 3

#### อิดาย

มาตรา 145 อิดาย คือกำหนดระยะเวลาซึ่งชายหญิงต้องห้ามมิให้สมรส หรือ  
สามีภริยาต้องห้ามมิให้สัมพันธ์ หรือเสพเมถุน แล้วแต่กรณี

กำหนดเขตอิดายให้เป็นไปภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 146 ถึง 156

อิดายจะเป็นรอยาฮี<sup>1</sup> หรือบาเฮ็น<sup>2</sup> ต้องแล้วแต่การขาดจากการสมรสเป็นประมาณ  
ภายในบังคับบทบัญญัติแห่ง (1) และ (3) ก.

กรณีที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้มิได้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติในหมวดนี้

(1) สามีภริยามิได้เคยเสพเมถุนกันเลย ได้ขาดจากการสมรสเพราะเหตุอื่นนอกจาก  
สามีตาย

(2) สามีภริยาซึ่งขาดจากการสมรสและกลับคืนดีกันได้แต่โดยพิธีสมรส ได้กลับคืน  
ดีกันโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส

(3) สามีภริยาซึ่งต้องขาดจากกันตามบทบัญญัติในมาตรา 23 วรรคหลัง ๕

ก. มิได้เคยเสพเมถุนกันเลย หรือ

ข. ยังคงอยู่ด้วยกันต่อไปตามเดิมโดยมิได้ประกอบพิธีสมรสใหม่

(4) สามีภริยาซึ่งขาดจากการสมรสและไม่อาจกลับคืนดีกันได้ตามมาตรา 121 และ  
127 ได้กลับคืนดีกันด้วยประการใด ๆ ก็ตาม และ

(5) หญิงเสพเมถุนโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส มิเลือกกว่าจะสมักรใจ หรือถูกขืนใจ  
ก็ตาม เว้นแต่เป็นกรณีที่ยายเสพเมถุนนิตโษ

มาตรา 146 ในกรณีที่สามีภริยาขาดจากการสมรส เพราะเหตุสามีตายมิเลือกกว่าสามี  
ภริยานั้นจะได้เสพเมถุนกันแล้วหรือไม่ก็ดี สามีคู่หย่าตายภายในเขตอิดายรอยาฮีก็ดี หรือสามี

<sup>1</sup> คำว่า "อิดายรอยาฮี" อุมทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2(36)

<sup>2</sup> คำว่า "อิดายบาเฮ็น" อุมทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 2(37)



ภริยาซึ่งได้เคยเสพเมถุนกันแล้วขาดจากการสมรส เพราะเหตุสามีเป็นมูรตัด และสามีคู่หย่านั้นตายภายในเขตอิตาสุบาเอินนั้นก็ดี หรือสามีภริยาซึ่งได้เคยเสพเมถุนกันแล้วขาดจากการสมรสเพราะเหตุภริยาเป็นมูรตัด และสามีคู่หย่าตายภายในเขตอิตาสุบาเอิน เมื่อภริยาหม้ายนั้นได้กลับเป็นอิสลามิกภายในเขตอิตาสุบาเอินนั้นก็ดี หญิงหม้ายเช่นว่านั้นจะสมรสใหม่ได้ต่อเมื่อพ้นเขตอิตาสุตั้งแต่ต่อไปนี้

- (1) ล่วงพ้นระยะเวลา 4 เดือน 10 วันบริบูรณ์ นับแต่วันสามีตาย หรือ
- (2) คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

มาตรา 147 ในกรณีที่สามีภริยาขาดจากการสมรส เพราะเหตุอื่นนอกจากสามีตาย มิเลือกว่าการขาดจากการสมรสนั้นเป็นรอยาฮี หรือบาเอิน และมีเลือกว่าสามีคู่หย่านั้นตายภายในเขตอิตาสุบาเอินหรือไม่ ถ้าหญิงหม้ายนั้นได้เคยเสพเมถุนกับสามีแล้ว หญิงหม้ายเช่นว่านั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตาสุตั้งแต่ต่อไปนี้

- (1) ได้เริ่มหลังโลหิตระดูครั้งที่ 3 นับแต่

ก. วันขาดจากการสมรส

ข. วันสุตสิ้นแห่งการหลังโลหิตระดู ถ้าขาดจากการสมรสในระหว่างระยะเวลาหลังโลหิตระดู หรือ

ค. วันสุตสิ้นแห่งการหลังโลหิตระดูขาด ถ้าขาดจากการสมรสในระหว่างระยะเวลาหลังโลหิตระดูขาด

ถ้ามิได้หลังโลหิตระดู หรือหลังแต่มีครบกำหนดตามความในวรรคก่อน ให้บังคับตามความใน (2) ค. 1. สองวรรคหลัง และ ค. 2. วรรคหลัง

- (2) ล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันขาดจากการสมรส ถ้าหญิงหม้ายนั้น

ก. ตั้งแต่เริ่มหลังโลหิตระดูมิได้เคยหลังครบ 1 วัน 1 คืนบริบูรณ์ ดังที่ได้บัญญัติ

ไว้ในมาตรา 159 (1) ก.

ข. มิได้เคยหลังโลหิตระดูตั้งแต่กำเนิด

ก่อนล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือนเช่นว่านั้น ถ้าหญิงหม้ายในกรณี ก. หรือ ข. นั้นได้หลังโลหิตระดูแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อได้เริ่มหลังโลหิตระดูครั้งที่ 4

ถ้าหญิงหม้ายนั้นหลังโลหิตระดูมีครบกำหนดเช่นว่านั้นแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันหยุดหลังโลหิตระดูเมื่อมีหรืออนุมาณอายุตามความในบทบัญญัติแห่ง ค.1. วรรคแรกและวรรคสุด หรือ ค.2 สองวรรคหลัง แล้วแต่กรณี

ค. หมดโลหิตระดูก่อนขาดจากการสมรส และ

1. เมื่อหมดโลหิตระดูนั้นมีหรืออนุมาณอายุเท่าเทียมกับอายุของหญิงวงศ์ญาติส่วนมาก เมื่อหมดโลหิตระดู หรือเทียบเคียงกับหญิงอื่นส่วนมากได้ ถ้ามิสามารถเทียบเคียงกับหญิงวงศ์ญาติ เช่นว่านั้นได้

ถ้าก่อนขาดจากการสมรสหญิงหม้ายนั้นหลังโลหิตระดูเป็นปกติอยู่ เมื่อขาดจากการสมรสแล้วมิได้หลังโลหิตระดู หรือหลังแต่มีครบกำหนดตามทบัญญัติใน (1) กำหนดล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือนนั้น ให้นับแต่วันขาดจากการสมรส หรือวันหมดโลหิตระดูแล้วแต่กรณี ถ้าเทียบเคียงอายุตามความในวรรคก่อนได้ หากมิสามารถเทียบเคียงอายุเช่นว่านั้นได้แล้ว กำหนดล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือนนั้น ให้นับแต่เมื่อมี หรืออนุมาณอายุเทียบเคียงตามความในวรรคก่อนได้ เช่นกัน

ในกรณี 2 วรรคก่อนนั้น ถ้ามิสามารถเทียบเคียงอายุเช่นว่านั้นได้แล้ว กำหนดล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือนนั้นให้นับแต่วันที่มีอายุครบ 62 ปีบริบูรณ์ หรือวันที่มีอายุอนุมาณเท่ากัน ถ้าจำอายุมิได้ หรือ

2. เมื่อขาดจากการสมรสนั้น มีอายุครบ 62 ปี บริบูรณ์ หรืออนุมาณเท่ากัน ถ้าจำอายุมิได้

ก่อนล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือนเช่นว่านั้น ถ้าหญิงหม้ายในกรณี 1. หรือ 2. นั้น ได้หลังโลหิตระดูแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อได้เริ่มหลังโลหิตระดูครั้งที่ 3

ถ้าหญิงหม้ายนั้นหลังโลหิตระดูมีครบกำหนดเช่นว่านั้นแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อล่วงพ้นระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่มีอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์ หรือวันที่มีอายุอนุมาณเท่ากัน ถ้าจำอายุมิได้ หรือ

(3) คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

มาตรา 148 ในระหว่างที่ภริยาคู่หย่าอยู่ในเขตอิตาซุรอยาอีตามมาตรา 147 สามีกลับคืนดีกับภริยาคู่หย่านั้น โดยสามีมิได้ประกอบพิธีรอเยาะก็ดี หรือสามิเสพเมณฑุณิรโทษกับภริยาคู่หย่านั้นก็ดี

(1) สามิมิสิทธิรอเยาะได้ภายในเขตอิตาซุรอยาอีนั้น

(2) ถ้าภริยาคู่หย่านั้นตั้งครรภ์ภายในเขตอิตาซุรอยาอีแล้ว ก่อนคลอดสามิมิสิทธิรอเยาะได้ทุกเมื่อ

(3) เมื่อพ้นเขตอิดาฐุรยาลัยแล้ว หรือเมื่อภริยากู้หย่าคลอดบุตรซึ่งตั้งครรภ์ขึ้นภายในเขตอิดาฐุรยาลัยแล้ว แล้วแต่กรณี สามีกลับคืนดีกับภริยากู้หย่านั้นได้แต่โดยพิธีสมรส

(4) หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อ

ก. พ้นเขตอิดาฐุอันเกิดแต่การที่สามีกลับคืนดีกับภริยากู้หย่าโดยมิได้ประกอบพิธีรอนเยาะหรือพ้นเขตอิดาฐุอันเกิดแต่การที่สามีเสพเมถุนนโรโทษ ตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม นับแต่วันเลิกจากการอยู่ร่วมกับสามีคู่หย่า การเสพเมถุนกับสามีคู่หย่าครั้งสุดท้ายที่สามีได้อยู่ร่วม หรือการเสพเมถุนนโรโทษครั้งสุดท้ายที่สามีได้กระทำแล้วแต่กรณีกำหนดเขตอิดาฐุรยาลัยที่ยังไม่สุดสิ้นนั้น ให้เป็นอันระงับไปหรือ

ข. คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์ มิเลือกกว่าครรภ์นั้นจะตั้งเมื่อใด

การคืนดีของสามีภริยาตามมาตรานี้ ให้วินิจฉัยตามพฤติการณ์และการปฏิบัติของสามีภริยาเช่นระหว่างเป็นภริยาได้อยู่ร่วมเรือนหลังเดียวกัน เมื่อขาดการจากการสมรสแล้ว ยังคงอยู่ร่วมเช่นเดิมเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นการคืนดีเพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้

มาตรา 149 ในระหว่างที่ภริยากู้หย่าอยู่ในเขตอิดาฐุบาเอ็น ตามมาตรา 147 ถ้า

(1) สามีกลับคืนดีกับภริยากู้หย่านั้นโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส

ก. สามีภริยากู้หย่นั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 121

และ 127

ข. หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นใด ต่อเมื่อพ้นเขตอิดาฐุบาเอ็นนั้นแล้ว

ค. ถ้าหญิงนั้นตั้งครรภ์กับสามีคู่หย่าภายหลังที่กลับคืนดีกันโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส หากตั้งครรภ์

1. ภายในเขตอิดาฐุบาเอ็นแล้ว กำหนดเขตอิดาฐุบาเอ็นตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี เป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตอิดาฐุบาเอ็นเท่าที่เหลืออยู่ซึ่งนับแต่เมื่อคลอดนั้นแล้ว

2. เมื่อพ้นเขตอิดาฐุบาเอ็นแล้ว ไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ หญิงนั้นสมรสกับชายอื่นได้ทุกเมื่อ

(2) สามีเสพเมถุนนโรโทษกับภริยากู้หย่านั้น

ก. สามีภริยากู้หย่นั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 121

และ 127

ข. หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อ

1. พันเขตอิตาฮูอันเกิดแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษครั้งสุดท้ายที่สุด กำหนดเขตอิตาฮูบาเอ็นที่ยังไม่สุดสิ้นนั้นให้เป็นอันระงับไป หรือ

2. คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์ มิเลือกกว่าครรภ์นั้นจะตั้งเมื่อใด

มาตรา 150 ในกรณีที่ชายเสพเมณฑุนนิรโทษกับหญิงโสเภณีซึ่งมิได้อยู่ในระหว่างเขตอิตาฮูใด ถ้า

(1) ชายผู้เดียวเสพเมณฑุนนิรโทษแล้ว หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายผู้เสพเมณฑุนนิรโทษนั้นได้ทุกเมื่อ

ข. ชายอื่นได้ ต่อเมื่อพันเขตอิตาฮูอันเกิดแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษตามมาตรา 147

(1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษครั้งสุดท้ายที่สุด หรือเมื่อคลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

(2) ชายผู้หนึ่งเสพเมณฑุนนิรโทษแล้ว ภายหลังมีชายอีกผู้หนึ่งหรือหลายคนเสพเมณฑุนนิรโทษเช่นกันอีก เมื่อชายใดเสพเมณฑุนนิรโทษก่อน ให้คำนวณอิตาฮูอันเกิดแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษของชายนั้นก่อน และคำนวณอิตาฮูอันเกิดแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษของชายอื่นต่อไปโดยลำดับ เว้นแต่หญิงนั้นตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมณฑุนนิรโทษหลังคนใดคนหนึ่ง กำหนดอิตาฮูอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑุนนิรโทษก่อนเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ และคำนวณอิตาฮูอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑุนนิรโทษนอกนั้นต่อไปโดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้นสุดแต่มีชายเสพเมณฑุนนิรโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายผู้เสพเมณฑุนนิรโทษก่อนได้ ต่อเมื่อพันเขตอิตาฮูอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑุนนิรโทษหลังแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมณฑุนนิรโทษหลังได้ ต่อเมื่อพันเขตอิตาฮูอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑุนนิรโทษก่อนแล้ว

ค. ชายผู้เสพเมณฑุนนิรโทษท่ามกลาง หรือชายอื่นได้ต่อเมื่อพันเขตอิตาฮูอันเกิดแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว

กำหนดเขตอิตาฮูอันเกิดแต่การเสพเมณฑุนนิรโทษใน (2) นี้ นั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 147 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 151 ในระหว่างที่หญิงหม้ายอยู่ในเขตอิดาธุรยายิตตามมาตรา 147 ชายเสพเมตุนนโรโทษกับหญิงหม้ายนั้น

(1) ถ้าหญิงหม้ายนั้นมิได้ตั้งครรรค์ สามีกลับคืนดีกับภริยากู่หย่าโดยพิริวโรเวยะภายในเขตอิดาธุรยายิตนั้นได้แต่ห้ามมิให้สัมพันธ์หรือเสพเมตุนจนกว่าจะพ้นเขตอิดาธุรยายิตแต่การเสพเมตุนนโรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลมแล้วแต่กรณี นับแต่วันรอกเวยะกำหนดเขตอิดาธุรยายิตที่ยังไม่สุดสิ้นนั้นให้เป็นอันระงับไป

(2) ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรรค์ กับ

ก. สามีก่อนขาดจากการสมรส หากยังไม่ตลอดสามีกลับคืนดีกับภริยากู่หย่าโดยพิริวโรเวยะได้ แต่ห้ามมิให้สัมพันธ์หรือเสพเมตุนจนกว่าจะพ้นเขตอิดาธุรยายิตแต่การเสพเมตุนนโรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่เมื่อตลอดแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมตุนนโรโทษภายในเขตอิดาธุรยายิต กำหนดอิดาธุรยายิตตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี เป็นอันหยุดจนกว่าหญิงหม้ายนั้นได้ตลอดแล้ว จึงให้กำหนดต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่นับแต่เมื่อตลอดแล้ว ก่อนที่กำหนดอิดาธุรยายิตนั้นสุดสิ้นลง แม้จะเป็นระหว่างที่กำหนดอิดาธุรยายิตสะดุดหยุดอยู่ที่ดี สามีกลับคืนดีกับภริยากู่หย่าโดยพิริวโรเวยะได้ แต่ถ้าได้คืนดีก่อนตลอดห้ามมิให้สัมพันธ์หรือเสพเมตุนจนกว่าจะได้ตลอดแล้ว

ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรรค์เมื่อพ้นเขตอิดาธุรยายิตแล้ว สามีไม่มีสิทริวโรเวยะ

(3) หญิงหม้ายนั้นจะสมรส กับ

ก. สามีได้ ถ้าสามีมิได้รอกเวยะภายในเขตอิดาธุรยายิต ต่อเมื่อพ้นเขตอิดาธุรยายิตแต่การเสพเมตุนนโรโทษตามมาตรา 147 โดยอนุโลมแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมตุนนโรโทษได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิดาธุรยายิตแล้ว

ค. ชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิดาธุรยายิต และพ้นเขตอิดาธุรยายิตแต่การเสพเมตุนนโรโทษตามมาตรา 147 โดยอนุโลมแล้ว

มาตรา 152 ในระหว่างที่หญิงหม้ายอยู่ในเขตอิดาธุรยายิตตามมาตรา 147 เมื่อสามีคู่หย่าหรือชายอื่นได้เสพเมตุนนโรโทษกับหญิงหม้ายนั้นแล้ว ภายหลังชายอื่นหรือสามีคู่หย่าได้เสพเมตุนนโรโทษกับหญิงหม้ายนั้นเช่นกันอีก แล้วแต่กรณี มิเลือกกว่าสามีและหรือชายอื่นที่จะได้เสพเมตุนนโรโทษก่อนหรือหลัง

(1) ถ้าหญิงหม้ายนั้นมิได้ตั้งครรรค์ หากเป็นกรณีเสพเมตุนนโรโทษซ้อนกันเช่นนั้นระหว่าง

ก. ชายอื่นผู้เดียวและสามีคู่หย่าแล้ว การกลับคืนดีโดยพิธีรื้อเยาะของสามีภริยาก่อน  
ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 151 (1) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข. ชายอื่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปก็ดี หรือสามี และชายอื่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปก็ดี การกลับ  
คืนดีโดยพิธีรื้อเยาะของสามีภริยาก่อน นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 151 (1) มาใช้บังคับโดยอนุโลม  
โดยคำนวณอิตาฮุอันเกิดแต่การที่ชายอื่นเสพเมณฑนิรโทษแต่ละคนนั้นเป็นลำดับไป จนกว่าจะ  
สุดสิ้นสุดแต่มีชายเสพเมณฑนิรโทษมากหรือน้อยคนแล้วแต่กรณี

(2) ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครุภักดิ์กับสามีก่อนขาดจากการสมรส หากเป็นกรณีเสพเมณฑ  
นิรโทษซ้อนกันเช่นนั้น ระหว่าง

ก. ชายอื่นผู้เดียวและสามีคู่หย่าแล้ว การกลับคืนดีโดยพิธีรื้อเยาะของสามีภริยาก่อน  
ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 151 (2) ก. มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข. ชายอื่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปก็ดี หรือสามีและชายอื่นตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปก็ดี การกลับ  
คืนดีโดยพิธีรื้อเยาะของสามีภริยาก่อน นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 151 (2) ก. มาใช้บังคับโดย  
อนุโลม โดยคำนวณอิตาฮุอันเกิดแต่การที่ชายอื่นเสพเมณฑนิรโทษแต่ละคนนั้นเป็นลำดับไปจน  
กว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมณฑนิรโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี

(3) ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครุภักดิ์โดยการเสพเมณฑนิรโทษกับ

ก. สามีภายในเขตอิตาฮุรอฮายอี่ ก่อนคลอดสามีกลับคืนดีกับภริยาก่อนโดยพิธีรื้อเยาะ  
ได้ทุกเมื่อ เมื่อคลอดแล้วให้คำนวณอิตาฮุอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑนิรโทษตามมาตรา  
147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี ไปจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมณฑนิรโทษ  
มากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี สามีจะสัมผัสหรือเสพเมณฑกับภริยานั้นได้ ต่อเมื่อพ้นเขต  
อิตาฮุเช่นว่านี้แล้ว

ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครุภักดิ์เมื่อพ้นเขตอิตาฮุรอฮายอี่แล้ว สามีไม่มีสิทธิรื้อเยาะ

ข. ชายอื่นภายในเขตอิตาฮุรอฮายอี่ การกลับคืนดีโดยพิธีรื้อเยาะของสามีภริยาก่อน  
ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 151 (2) ข. มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่เมื่อสุดสิ้นกำหนดเขต  
อิตาฮุรอฮายอี่ที่เหลื่ออยู่แล้ว ให้คำนวณอิตาฮุอันเกิดแต่การที่สามีเสพเมณฑนิรโทษก่อน มิ  
เลือกกว่าสามีจะได้เสพเมณฑนิรโทษก่อนหรือหลังชายอื่น และคำนวณอิตาฮุอันเกิดแต่การที่  
ชายอื่นเสพเมณฑนิรโทษต่อไปโดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมณฑนิรโทษมาก  
หรือน้อยคนแล้วแต่กรณี ถ้า

1. มีชายเสพเมณฑนิรโทษผู้เดียว สามิจะสัมผัสหรือเสพเมณฑได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว
2. มีชายเสพเมณฑนิรโทษตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สามิจะสัมผัสหรือเสพเมณฑได้ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การที่สามิและหรือชายอื่นเสพเมณฑนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว

(4) หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. สามิคู่หย่าได้ ถ้าสามิมิได้รอนเาะภายในเขตอิคาชอุรอयी ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การที่สามิและหรือชายอื่นเสพเมณฑนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว

ข. ชายที่เสพเมณฑนิรโทษก่อนได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุรอयी และเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑนิรโทษหลังแล้ว

ค. ชายที่เสพเมณฑนิรโทษหลังได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุรอयी และเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมณฑนิรโทษก่อนแล้ว

ง. ผู้เสพเมณฑนิรโทษท่ามกลาง หรือชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุรอयी และเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การเสพเมณฑนิรโทษทั้งสิ้นแล้ว

มาตรา 153 ในระหว่างที่หญิงหม้ายอยู่ในเขตอิคาชอุบาเอ็นตามมาตรา 147 ชายเสพเมณฑนิรโทษกับหญิงหม้ายนั้น ถ้าหญิงหม้ายนั้น

(1) มิได้ตั้งครรรภ์ หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายผู้เสพเมณฑนิรโทษนั้นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุบาเอ็นนั้นแล้ว

ข. สามิคู่หย่า ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 121 และ 127 หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิคาชอุบาเอ็น และพ้นเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การเสพเมณฑนิรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมณฑนิรโทษ ครั้งหลังที่สุด

(2) ตั้งครรรภ์ หากตั้งครรรภ์กับ

ก. สามิก่อนขาดจากการสมรส หญิงนั้นจะสมรสกับ

1. ชายผู้เสพเมณฑนิรโทษได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

2. สามิคู่หย่า หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตอิคาชอุอันเกิดแต่การเสพเมณฑนิรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่เมื่อคลอดแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมณฑนิรโทษภายในเขตอิคาชอุบาเอ็นแล้ว กำหนดอิคาชอุบาเอ็นเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ หญิงนั้นจะสมรสกับ

1. สามิคู่หย่าได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

2. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษ หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตาฮุบาเอ็นเท่าที่เหลื่ออยู่นั้นแล้ว

ค. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษเมื่อพ้นเขตอิตาฮุบาเอ็นแล้ว หญิงนั้นจะสมรสกับ

1. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษนั้นได้ทุกเมื่อ
2. สามีคู่หย่าหรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

กรณีตาม (1) และ (2) ถ้าชายที่เสพเมถุนนโรโทษมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแล้ว มีเลือกกว่าจะเป็นสามีคู่หย่าหรือมิใช่ ให้คำนวณอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษของชายเหล่านั้นแต่ละคนโดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนโรโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี

การสมรสของหญิงหม้ายนั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 150 (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กำหนดเขตอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษในมาตรานี้ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 147 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 154 ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนโรโทษกับหญิงมีสามี ถ้าหญิงนั้น

(1) ไม่มีครรภ์ หญิงนั้นจะสัมพันธ์หรือเสพเมถุนกับสามีได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมถุนนโรโทษครั้งสุดท้ายที่สุด

(2) ตั้งครรภ์กับสามี หากตั้งครรภ์

ก. ก่อนชายเสพเมถุนนโรโทษ หญิงนั้นจะสัมพันธ์หรือเสพเมถุนกับสามีได้ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลมแล้วแต่กรณี นับแต่เมื่อคลอดแล้ว

ข. ภายหลังชายเสพเมถุนนโรโทษ ตั้งแต่

1. ภายในเขตอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตาม (1) แล้ว กำหนดอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษนั้นเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลื่ออยู่หญิงนั้นจะสัมพันธ์หรือเสพเมถุนกับสามีได้ต่อเมื่อได้คลอดแล้ว และพ้นเขตอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษเท่าที่เหลื่ออยู่นั้นนับแต่เมื่อคลอดแล้ว

2. เมื่อพ้นเขตอิตาฮุอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษแล้ว หญิงนั้นสัมพันธ์หรือเสพเมถุนกับสามีได้ทุกเมื่อ



(3) ตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมถุนนิรโทษ หญิงนั้นจะสัมพันธ์หรือเสพเมถุนกับสามี  
ได้ต่อเมื่อคลอดแล้ว

กรณีตาม (1) (2) และ (3) นั้น ถ้าชายที่เสพเมถุนนิรโทษมีจำนวนตั้งแต่ 2 คน  
ขึ้นไปแล้ว ให้คำนวณอัตราอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษของชายเหล่านั้นแต่ละคนต่อไป  
โดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนิรโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี

มาตรา 155 ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิงมีสามี และต่อมาหญิงนั้นได้  
ขาดการสมรสจากสามีภายในเขตอัตราอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษตามมาตรา 147 โดย  
อนุโลมถ้าหญิงหม้ายนั้น

(1) มิได้เคยเสพเมถุนกับสามีเลย หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายที่เสพเมถุนนิรโทษนั้นได้ทุกเมื่อ

ข. สามีคู่หย่า หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอัตราอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษ  
ตามมาตรา 147 โดยอนุโลม

(2) เคยเสพเมถุนกับสามีแล้ว ถ้าหญิงหม้ายนั้น

ก. มิได้ตั้งครรภ์ หรือตั้งครรภ์กับสามีก่อนชายเสพเมถุนนิรโทษ ให้คำนวณอัตรา  
อันเกิดแต่การขาดจากการสมรสตามมาตรา 147 ก่อน และคำนวณอัตราอันเกิดแต่การที่ชาย  
เสพเมถุนนิรโทษตามมาตรา 147 (1) หรือ (2) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี ในภายหลัง

ข. ตั้งครรภ์กับผู้เสพเมถุนนิรโทษ ให้คำนวณอัตราอันเกิดแต่การเสพเมถุนนิรโทษ  
ก่อนและคำนวณอัตราอันเกิดแต่การขาดจากการสมรสภายหลังคลอด

การกลับคืนดีกับสามี หรือสมรสกับชายผู้เสพเมถุนนิรโทษ หรือชายอื่นตาม (2) นี้  
ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 151 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 156 ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 23 เมื่อมีกรณี  
เกี่ยวกับอัตรา อันเกิดขึ้นเช่นชายตายในระหว่างอยู่ร่วม หรือในเขตอัตราอายุอีกก็ดี ชายหญิงนั้นต้อง  
ขาดจากการสมรสตามบทบัญญัติในมาตรา 23 วรรคหลัง ถ้าชายหญิงนั้นได้เสพเมถุนก่อนที่ฝ่าย  
ชายได้ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้นก็ดี หรือมีการเสพเมถุนนิรโทษก็ดี ให้นำบทบัญญัติแห่ง  
มาตรา 146 ถึง 155 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

มาตรา 157 กำหนดหลังโลหิตระดู หรือกำหนดเวลาล่วงพ้นตามความในบทบัญญัติ  
แห่งมาตรา 146 และ 147 ถ้าหญิงหม้ายนั้นเป็นทาส ให้ลดกำหนดหลังโลหิตระดู น้อยลงกว่า

กำหนดนั้น 1 ครั้ง หรือลดกำหนดเวลาว่างพื้นลงกึ่งหนึ่ง แล้วแต่กรณี

มาตรา 158 กำหนดเวลาตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 146 และ 147 ถ้ามิใช่กรณี  
ที่เริ่มนับแต่วันต้นเดือน ให้คำนวณโดยเอาจำนวนวันในเดือนสุดท้ายบวกกับวันที่นับแล้วใน  
เดือนแรกให้ได้ 30 วันเต็ม

มาตรา 159 การหลังโลหิตระดู การหลังโลหิตเนื่องแต่การคลอด หรือการคลอด  
โดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้

(1) การหลังโลหิตระดูโดยปกติแต่ละครั้ง

ก. ต้องไม่ต่ำกว่า 1 วัน 1 คืนบริบูรณ์โดยหลังติดต่อกัน ในระหว่าง 15 วัน 15 คืน  
จะได้หลังกี่ครั้งก็ตามพึงถือว่าเป็นการหลังโลหิตระดูครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าหลังเกินกว่า 15 วัน  
15 คืน ให้ถือเป็นโลหิตระดูเพียงเท่าที่หลังใน 15 วัน 15 คืนบริบูรณ์ และในกรณีเช่นนี้ก็ถือ  
ว่าการหลังโลหิตระดูสุดสิ้นเพียงวันที่ครบ 15 วัน 15 คืนนั้น

ข. ต้องเว้นระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่า 15 วัน 15 คืนบริบูรณ์ นับแต่วันสุด  
สิ้นแห่งการหลังโลหิตระดูตามความในวรรค ก.

(2) การหลังโลหิตเนื่องแต่การคลอด

ก. ต้องเป็นโลหิตตั้งแต่ 1 หยดขึ้นไป และหลังภายใน 15 วัน 15 คืน นับแต่วัน  
คลอด เมื่อได้หลังเช่นนี้แล้ว โลหิตที่หลังต่อไปภายใน 60 วัน 60 คืนนับแต่วันคลอด ให้ถือ  
ว่าเป็นโลหิตเนื่องแต่การคลอดทั้งสิ้น เว้นแต่จะได้มีการหยุดหลังเป็นเวลาถึง 15 วัน 15 คืน  
บริบูรณ์ โลหิตที่หลังภายหลังที่ได้หยุดเช่นนี้ แม้จะหลังภายในเวลา 60 วัน 60 คืนนับแต่วันคลอด  
ก็ไม่นับว่าเป็นโลหิตเนื่องแต่การคลอด

ข. มิให้ถือว่าโลหิตซึ่งติดตัวทารกที่คลอด เป็นโลหิตที่หลังเนื่องแต่การคลอด

(3) การคลอด อย่างต่ำที่สุดต้องเป็นก้อนเนื้อ

มาตรา 160 กรณีพิพาทดังที่ระบุไว้ในมาตรานี้ให้ฟังคำหญิง เว้นแต่มีผู้คัดค้านจะฟัง  
ได้ต่อเมื่อหญิงสาบานแล้ว

(1) การหลังโลหิตระดูตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 159 (1) ถ้าหญิงนั้นบรรลุนิติ  
ภาวะแล้ว

(2) การมิได้เคยหลังโลหิตระดูตั้งแต่กำเนิด

(3) การคลอด ถัดตั้งครรภ์มากกว่า 80 วัน

มาตรา 161 กรณีพิพาทเกี่ยวกับการล่วงพ้นระยะเวลาที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 147

(2) ให้ฟังคำวินิจฉัยหมาย เว้นแต่มีผู้คัดค้าน ให้ทั้ง 2 ฝ่ายนำสืบ ถ้า

(1) ฝ่ายใดไม่มีพยาน ให้ฝ่ายมีพยานนำสืบฝ่ายเดียว

(2) ทั้ง 2 ฝ่ายไม่มีพยาน ให้วินิจฉัยหมายสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ฟัง ตามคำวินิจฉัยหมาย นั้น และห้ามมิให้อีกฝ่ายหนึ่งสาบาน ถ้าหวัญหมายมียินยอมสาบาน เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งสาบานได้ให้ ฟังตามคำสาบานนั้น ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งมียินยอมสาบานให้ฟังตามคำหวัญหมาย

#### หมวด 4 การอุปการะเลี้ยงดูในระหว่างอิดาฮ

มาตรา 162 ในระหว่างอิดาฮซึ่งเกิดแต่การตายของสามีก่อนขาดจากการสมรสหญิงหม้ายนั้นมีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูเฉพาะเคหะสถานตามบทบัญญัติในมาตรา 63 (7) อย่างเดียวจากกองทรัพย์มรดกของสามี จนกว่าจะพ้นเขตอิดาฮ หรือจนกว่าจะคลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

มาตรา 163 ในระหว่างอิดาฮอรอยาฮ์หรืออิดาฮบาเอิน เมื่อภริยากู้หย่าเคาะฟต์ต่อสามีดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 62 (2) ก. แล้ว ถ้า

(1) เป็นอิดาฮอรอยาฮ์ หรืออิดาฮบาเอินและภริยากู้หย่ามีครรภ์ ให้สามีอุปการะเลี้ยงดูภริยากู้หย่า นั้น ตามบทบัญญัติในมาตรา 63 เว้นแต่เครื่องสำอาง

(2) เป็นอิดาฮบาเอินและภริยากู้หย่าไม่มีครรภ์ ให้สามีอุปการะเลี้ยงดูภริยากู้หย่า นั้นเฉพาะเคหะสถานตามบทบัญญัติในมาตรา 63 (7) อย่างเดียว

(3) สามีตายภายในเขตอิดาฮบาเอินและภริยากู้หย่ามีครรภ์ ภริยากู้หย่า นั้นมีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูจากกองทรัพย์มรดกของสามีจนกว่าได้คลอดแล้ว ให้วาสิของสามีเป็นผู้จ่ายแล้วแต่ภริยากู้หย่า นั้นจะเลือกวาสิใดให้เป็นผู้จ่าย หากสามีตายภายในเขตอิดาฮอื่นนอกจากเช่นว่านี้ภริยากู้หย่าคงมีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูเฉพาะเคหะสถานอย่างเดียว จนกว่าจะพ้นเขตอิดาฮ หรือจนกว่าได้คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

## หมวด 5 วิธีรอเษะ

มาตรา 164 รอเษะ คือการกลับคืนผูกนิติสัมพันธ์สมรสของสามีในกรณีที่เกิดขาดจากการสมรสเป็นรอเษะโดยวิธีรอเษะ

มาตรา 165 รอเษะจะสมบูรณ์ต่อเมื่อ

(1) สามี ตัวแทนของสามี หรือบิดาหรือปู่ของสามี ถ้าสามีวิกลจริตภายหลังขาดการสมรสจากภริยา รอเษะภายในกำหนดเขตอำนาจตามมาตรา 147

(2) การทำหนังสือรอเษะ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 83 (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(3) การเปล่งวาจารอเษะ ถ้า

ก. กล่าวโดยชัดแจ้ง และทราบความหมายของคำรอเษะนั้น มีจำต้องกล่าวด้วยเจตนารอเษะ

ข. กล่าวโดยมิชัดแจ้ง เช่นเคลือบคลุมหรือแก้งพูดไม่ชัด จำต้องกล่าวด้วยเจตนารอเษะ

(4) รอเษะโดยมิได้ประกอบด้วยเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลา

(5) หญิงที่จะรอเษะได้นั้น ต้องเป็นภริยากู้หย่าของสามี

(6) รอเษะลับหลังภริยากู้หย่า ให้ระบุนามภริยาที่รอเษะ ใภ้ภริยาที่ขาดจากการสมรส มีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

(7) รอเษะต่อหน้าภริยากู้หย่า กล่าวแต่สรรพนามภริยากู้หย่าก็ได้

มาตรา 166 รอเษะเป็นเอกสิทธิ์ของสามี สามีทรงสิทธิที่จะรอเษะได้ฝ่ายเดียว มีจำต้องได้รับความยินยอมจากภริยา

เมื่อสามีรอเษะแล้ว ให้สามีภริยานั้นกลับคืนสู่ฐานะเป็นสามีภริยากันเช่นเดิมนับแต่ขณะรอเษะเป็นต้นไป

1948

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1948

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

## ลักษณะ 5 ผู้บุพพการีและผู้สืบสันดาน

### หมวด 1

#### บุตร

มาตรา 167 ห้ามมิให้ถือว่าบุตรตั้งที่ระบู่ไว้ในมาตรานี้ เป็นบุตรของชายผู้เสพเมถุนกับหญิงผู้เป็นมารดาของบุตรนั้น

(1) บุตรเกิดแต่ชายเสพเมถุนกับหญิง โดย

ก. ชายหญิงนั้นมิได้ประกอบพิธีสมรส หรือสามีภริยาคู่หย่ามิได้กลับคืนดีกันโดยพิธีรอลงอาศรัย เว้นแต่บุตรที่เกิดแต่ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษ ให้ถือว่าเป็นบุตรของชายนั้น หรือ

ข. ชายรู้อยู่แล้วว่าการสมรสเป็นโมฆะ และหญิงตั้งครรภ์ภายหลังการเสพเมถุนเช่น  
ว่านี้ และ

(2) บุตรเกิดภายหลังการสมรสและเสพเมถุนของชายหญิงไม่ถึง 6 เดือนบริบูรณ์

มาตรา 168 การรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรม ห้ามมิให้ถือว่าเป็นบุตรตามหลักกฎหมาย  
นี้

## หมวด 2 อำนาจปกครองและอำนาจเลี้ยงดู

มาตรา 169 ผู้ที่จะปกครองหรือผู้ที่จะเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ<sup>1</sup> หรือผู้เยาว์ได้นั้น ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) เป็นอิสลามิก
- (2) ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี
- (3) มีสติปัญญาเพียงพอสามัญชน
- (4) อยู่ร่วมจังหวัดกับผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้น
- (5) ไม่เป็นทาส
- (6) ไม่เป็นโรคดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 111 (1) และ
- (7) จักชวยเห็นพอใช้การได้

มาตรา 170 อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่บิดา ถ้าไม่มีบิดาหรือบิดาขาดคุณสมบัติอำนาจปกครองนั้นอยู่แก่ปู่ ถ้าไม่มีบุคคลเช่นว่านั้นหรือมีแต่ภาคคุณสมบัติอำนาจปกครองอยู่แก่มารดา ผู้ปกครองจะมอบอำนาจปกครองให้แก่ผู้ใดที่มีคุณสมบัติถูกต้องก็ได้

ถ้าไม่มีผู้ปกครองเช่นว่านี้ หรือมีแต่เป็นผู้ที่มีสมควรจะปกครองผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ด้วยประการใดก็ตาม ญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ ผู้มีผลประโยชน์ได้เสีย หรืออัยการ มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้ปกครอง หรือถอดถอนผู้ปกครอง และตั้งผู้ปกครองใหม่ได้

มาตรา 171 ผู้ปกครองจำต้องมอบการดูแลเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ให้แก่ผู้มีอำนาจเลี้ยงดู โดยผู้ปกครองมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงดู และบริจาคข่าวสารเป็นทานในวันออกบวช ในนามของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ปีละ 4 ลิตร

<sup>1</sup> คำว่า "ผู้ไร้ความสามารถ" ดูบทวิเคราะห์ในมาตรา 2 (1)



ในกรณีทั้งสองนี้ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์มีทรัพย์สินให้จ่ายจากทรัพย์สินนั้น  
ได้ ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไม่มีทรัพย์สิน ให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้ปกครองเอง

ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์มีทรัพย์สินต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน ผู้ปกครองมีหน้าที่  
ต้องเอาทรัพย์สินของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นบริจาคทาน

มาตรา 172 อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่มารดา จนกว่า  
ความไร้ความสามารถ หรือความเป็นผู้เยาว์นั้นสุดสิ้นลง เว้นแต่มารดา

(1) มีสามีใหม่ และสามีใหม่นั้นมิได้เป็นวาสิกรับของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์  
นั้น

(2) ขาดคุณสมบัติ

(3) ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดกับที่ผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่

(4) ไม่รับเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้น

(5) สูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือ

(6) ตาย

อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ในกรณีเช่นว่านี้ ตกให้แก่ญาติของผู้ไร้ความ  
สามารถหรือผู้เยาว์โดยลำดับดังต่อไปนี้

1. ยาย

2. ปิตา

3. ย่า

4. พี่หญิงน้องหญิง

5. พี่หญิงน้องหญิงของมารดา

6. บุตรหญิงของพี่หญิงน้องหญิง

7. บุตรหญิงของพี่ชายน้องชาย

8. พี่หญิงน้องหญิงของบิดา และ

9. ชายซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ตามลำดับชั้นในการรับ  
มรดกตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 217 เว้นแต่บิดา

ถ้าญาติผู้อยู่ในลำดับก่อนมิยินยอมรับเลี้ยงดู ก็ให้ตกให้แก่ญาติผู้อยู่ในลำดับหลัง  
เฉพาะในเรื่องผู้เยาว์ ถ้าบิดาต้องการให้ผู้เยาว์ไปอยู่ด้วย ให้ถามความสมัครใจของ

ผู้เยาว์ ถ้าผู้เยาว์สมัครใจก็ให้ไปอยู่กับบิดาโดยมีต้องอยู่กับมารดาหรือยาย ถ้าผู้เยาว์สมัครจะอยู่ทั้งกับบิดาและมารดาหรือยายให้ผู้เยาว์จับสลาก ถ้าผู้เยาว์ไม่สมัครจะอยู่ทั้ง 2 ฝ่าย หรือมียินยอมให้อยู่กับมารดาหรือยาย แล้วแต่กรณี

เมื่อผู้เยาว์เลือกอยู่กับบิดา มารดา หรือยายมีสิทธิติดต่อกับผู้เยาว์นั้นได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์ ถ้าผู้เยาว์นั้นป่วยลง บิดามียินยอมให้มารดา หรือยายพยาบาล มารดา หรือยายแล้วแต่กรณี มีสิทธินำผู้เยาว์ไปพยาบาล ณ ที่บ้านหรือที่พักของตนได้ ถ้าไม่ตั้งอยู่ห่างไกลจากที่บ้านหรือที่พักของบิดาเกินสมควรซึ่งมีสะดวกแก่การเยี่ยมของบิดา

มาตรา 173 ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูในชั้นเดียวกันมีหลายคน

(1) เมื่อมิสามารถตกลงกันได้ ให้จับสลาก

(2) ญาติผู้ร่วมบิดามารดา มีสิทธิเหนือญาติผู้ร่วมแต่บิดา

มาตรา 174 ถ้ามารดาของผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ขาดการสมรสจากสามีใหม่ หรือญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ซึ่งขาดคุณสมบัติกลับมีคุณสมบัติขึ้นอำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นย่อมกลับไปอยู่กับมารดาหรือญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นแล้วแต่กรณี

มาตรา 175 เมื่อผู้มีอำนาจปกครองหรือผู้มีอำนาจเลี้ยงดูเดินทางไปต่างถิ่นชั่วคราว และการเดินทางนั้นอาจมีภัย ให้ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์อยู่กับผู้มีอำนาจปกครองหรือผู้มีอำนาจเลี้ยงดูฝ่ายที่อยู่ ณ ที่นั้น

มาตรา 176 เมื่อผู้มีอำนาจปกครองของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ย้ายภูมิลำเนา จะเอาผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไปด้วยก็ได้ แม้การย้ายภูมิลำเนานั้นอาจมีภัยก็ดี แต่หากการเอาไปเช่นนี้จะนำผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไปในทางเสื่อมทราม เช่นการเล่นการพนันแล้วผู้ปกครองเอาไปมิได้

มาตรา 177 ผู้มีอำนาจเลี้ยงดูมีสิทธิห้ามมิให้ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ซึ่งเป็นหญิงไปหาผู้มีอำนาจปกครองได้ ถ้าผู้มีอำนาจปกครองมิจัดการรับส่งผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นตามประเพณี

มาตรา 178 ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ตาย ให้ผู้มีอำนาจปกครองจัดการทำศพนั้น ณ สุสานใดก็ได้ และต้องออกค่าใช้จ่ายในการทำศพถ้าผู้ตายไม่มีทรัพย์มรดก

### หมวด 3 ค่าน้ำนมและค่าเลี้ยงดูบุตร

มาตรา 179 ภริยามีสิทธิเรียกร้องค่าน้ำนมที่บุตรดื่มนมและค่าเลี้ยงดูบุตรจากสามีได้ ต่อเมื่อได้ตกลงกับสามีหรือได้แจ้งให้ผู้ใดคนหนึ่งทราบไว้ในกรณีที่มีสามารถตกลงกับสามีได้

มาตรา 180 เว้นแต่สามีภริยาจะตกลงเป็นอย่างอื่น สิทธิเรียกร้องของภริยาตาม ความในบทบัญญัติแห่งมาตรา 179 นั้น มีอยู่ตลอดไปจนกว่าบุตรนั้นจะมีอายุครบ

- (1) 2 ปีบริบูรณ์ ในกรณีเรียกร้องค่าน้ำนม หรือ
- (2) 7 ปีบริบูรณ์ ในกรณีเรียกร้องค่าเลี้ยงดู

มาตรา 181 สามีมีสิทธิให้บุตรดื่มนมของหญิงอื่น ถ้าหญิงนั้น

- (1) มิได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ทารก
- (2) มีน้ำนมมีคุณภาพมิต่ำกว่าของมารดาทารก และ
- (3) มิได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องต่ำกว่ามารดาทารก

ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าน้ำนมจากสามี ถ้าให้บุตรดื่มน้ำนม

มาตรา 182 ในกรณีที่มารดาทารกและหญิงอื่นแต่ละฝ่ายมิได้มีโรคซึ่งอาจเป็น อันตรายแก่ทารกต่างสมควรให้ทารกดื่มน้ำนมโดยมิได้เรียกร้องสินจ้างหรือเรียกร้องเท่ากัน ให้ทารกดื่มนมมารดา

มาตรา 183 ปริมาณค่าน้ำนมและค่าเลี้ยงดูบุตรนั้น ถ้า

- (1) สามีภริยาตกลงได้อย่างไร ให้เป็นไปตามที่ตกลงนั้น
- (2) มิได้ตกลงไว้ ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์

#### หมวด 4 คำอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา 184 ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาซึ่งไว้ทรัพย์สินภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ถ้าผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปคนใดสามารถอุปการะเลี้ยงดูได้แล้ว ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ห่างกว่าหมดหน้าที่ในกรณีผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาเป็น

(1) ชาย ชั่ว

ก. ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้อุปการะเลี้ยงดูจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ

ข. บรรลุนิติภาวะแล้ว ให้อุปการะเลี้ยงดูแต่ผู้ทุพพลภาพมิสามารถหาเลี้ยงตนเองได้

(2) หญิง ให้อุปการะเลี้ยงดูจนกว่าจะตกไปอยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของสามี

มาตรา 185 ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมา จำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและภริยาของผู้สืบสายโลหิตตรงขึ้นไปนั้นซึ่งไว้ทรัพย์สิน ถ้าผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาคนใดสามารถอุปการะเลี้ยงดูได้แล้ว ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาที่ห่างกว่าหมดหน้าที่

มาตรา 186 บุคคลมีจำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่น เมื่อตนมิสามารถหาเลี้ยงตนเองและอุปการะเลี้ยงดูภริยาและบุตรตามสมควรแก่ฐานะได้

มาตรา 187 ในกรณีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้ศาลพิพากษาให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่วันพิพากษาเป็นต้นไป และตามจำนวนซึ่งศาลจะได้กำหนดไว้ในคำพิพากษา โดยคำนวณตามฐานะของทั้งสองฝ่ายและพฤติการณ์